

Съфинансирано от
Европейския съюз

TRANSVERSAL
4 GREEN skills
TOURISM

ЦЯЛОСТНА МЕТОДОЛОГИЯ за ПРЕПОДАВАНЕ НА ЗЕЛЕНИ ПРЕНОСИМИ УМЕНИЯ

В ПОО В ОБЛАСТТА
НА ТУРИЗМА

Разработен в рамките на:

TRANS4GREEN: Обучение чрез сценарии за зелени преносими умения в туризма

със съвместните усилия на:

Международен институт по мениджмънт

Училище по мениджмънт Graičiūnas

Анадолска професионално-техническа гимназия
Yalova Şaban Temuge

Проект съ-финансиран от Европейския съюз.

Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Националната агенция (Център за развитие на човешките ресурси). За тях не носи отговорност нито Европейският съюз, нито ЦРЧР.

ПРЕДГОВОР

Този документ е основен резултат от финансирания по програма Еразъм+ проект TRANS4GREEN „Обучение чрез сценарии за зелени преносими умения в туризма“.

Целта на TRANS4GREEN е да интегрира **зелените преносими умения в професионалното образование и обучение в туризма в България, Турция и Литва**, с цел да се повиши капацитетът на обучаемите и завършилите с различни профили да се възползват от новите кариерни възможности, които предлага устойчивият туризъм.

Фокусът на инициативата е върху повишаване на възможностите за заетост в динамично развиващия се туристически сектор. Отчитайки глобалния стремеж към зелена трансформация и свързаните с нея предизвикателства и възможности за заетост – особено в туризма – проектът се стреми да подобри качеството и актуалността на професионалното обучение и образование (ПОО). Той подчертава значението на трансверсалните умения (т.е. меки, личностни и преносими умения), които са ценни в различни професии и житейски ситуации и са определени от ESCO като съществени за съвременните професии. С това TRANS4GREEN подпомага настоящите и бъдещи служители в туризма да разпознаят и вдъхновят индивидуална и колективна отговорност за опазване и възстановяване на местната и глобалната околна среда (ESCO), като така повишават цялостния професионализъм в туристическия сектор и стимулират неговия „зелен“ преход.

Успехът и устойчивостта на проекта са гарантирани от отчитането на настоящите нужди на туристическия сектор, обвързаността с Европейската класификация на умения, компетенции, квалификации и професии (ESCO) и предвидените начини за интегриране на разработеното обучително съдържание в съществуващите учебни ПОО програми в партньорските държави, като същевременно се спазват националните образователни стандарти. Ключови аспекти като устойчивост, възможност за прилагане в различен контекст и достъпност са също така силно застъпени в проектните резултати.

Проект TRANS4GREEN е партньорска инициатива на 3 организации - 2-ма доставчици на ПОО и 1 на УЦЖ/ ПОО за туристически професии.

**Международен
институт по
мениджмънт**

(България)

**Училище по
мениджмънт
Graiciunas**

(Литва)

**Професионална и
техническа гимназия
Şaban Temuge**

(Турция)

Повече информация за проекта:
www.trans4green.mimbgbg.org

**Най-добрият начин да
прогнозираш бъдещето е като
го създадеш.**

Питър Дракър

СЪДЪРЖАНИЕ

01 ВЪВЕДЕНИЕ

Важността на “зеления” туризъм	06
Кратък преглед на Методологията и нейните раздели	07
Как се използва Методологията?	09
Ключови стъпки при ползване на Методологията	10

02 ЗЕЛЕНИТЕ УМЕНИЯ И ТЯХНАТА ВРЪЗКА С ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР. НАСТОЯЩИ И БЪДЕЩИ НУЖДИ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ИНДУСТРИЯ, ПОО СЕКТОРА И ОБУЧАЕМИТЕ

Динамичния характер на туризма и неговите текущи нужди, перспективи за устойчив туризъм	12
Ползи от изграждане на зелени умения у настоящите и бъдещи служители в туризма	13
Ролята на ПОО за осигуряване на пригодна работна сила	14
Зелени преносими умения по ESCO	17

03 ОБУЧЕНИЕТО TRANS4GREEN

Общ преглед и фокус на обучението TRANS4GREEN	18
Структура, теми и учебни цели на обучителната програма TRANS4GREEN	20
Как предложената обучителна програма TRANS4GREEN съответства на установените нужди?	23
Какви са основните резултати от обучението TRANS4GREEN?	24

04 ВРЪЗКА МЕЖДУ ОБУЧЕНИЕТО TRANS4GREEN И НАЦИОНАЛНИТЕ РАЗПОРЕДБИ В ОБЛАСТТА НА ПОО

България	25
Литва	26
Турция	26

СЪДЪРЖАНИЕ

05 ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА СЪДЪРЖАНИЕ НА ОБУЧЕНИЕТО TRANS4GREEN

Тема 1: Устойчивост и екологична отговорност в туризма	28
Тема 2: Насърчаване на устойчиви практики в туристическите предприятия чрез етично снабдяване, опазване на биоразнообразието и екологично отговорни дейности	30
Тема 3: Поощряване на устойчивото потребление и ефективното използване на ресурсите с цел минимизиране въздействието върху околната среда	32
Тема 4: Развитие на практики за нулеви отпадъци и устойчива мобилност за защита на околната среда	34
Тема 5: Овластяване на околните за възприемане на устойчиви практики чрез ефективна комуникация и лидерство	36
Тема 6: Формиране на етична осъзнатост за оценяване и ограничаване на екологичния отпечатък от личното и професионално поведение	38

06 ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПОДХОД

Стратегия на преподаване	40
Педагогически подход и учебни материали	40
Оценка и анализ	42
Кратко ръководство за прилагане на оценяването	43

07 ПРЕНОСИМОСТ НА ОБУЧЕНИЕТО TRANS4GREEN В РАЗЛИЧЕН ОБРАЗОВАТЕЛЕН КОНТЕКСТ. ОБУЧЕНИЯ, АДАПТИРАНИ КЪМ НУЖДТЕ НА НЕОБЛАГОДЕТЕЛСТВАНИ ГРУПИ

Преносимост на програмата TRANS4GREEN към друг контекст	45
Адаптивност към различни образователни системи	45
Приложимост в различни индустрии	45
Обучения, адаптирани към нуждите на представители на необлагодетелствани групи	46
Ключови стъпки за пренасяне на Методологията към различни условия на учене и преподаване	47

08 ПРИЛОЖЕНИЯ

09 БИБЛИОГРАФИЯ

ВАЖНОСТТА НА “ЗЕЛЕНИЯ” ТУРИЗЪМ

Програмата за устойчиво развитие до 2030 и нейните 17 Цели за устойчиво развитие (ЦУР), приети от световните лидери през 2015 г., продължават да бъдат основна рамка за справяне с бедността, опазването на околната среда и неравенството. Те призовават правителствата, организациите и отделните лица да възприемат устойчиви практики, които насърчават дългосрочна екологична, икономическа и социална стабилност. Най-силно въздействие оказва нарастващото глобално движение, водено от младите поколения, което настоява за по-силни и целенасочени действия относно изменението на климата от страна на бизнеса (WTTC, 2024).

Секторът на пътуванията и туризма е от изключителна важност за световната икономика. Той генерира значителен дял от БВП, стимулира инвестициите и осигурява милиони работни места в различни сектори – от хотелиерство и транспорт до културни и творчески индустрии. Освен икономическото си въздействие, туризмът е катализатор за регионално развитие, особено в селски и слабо развити райони, като създава бизнес възможности и подобрява инфраструктурата. Освен това, той насърчава културния обмен, социалното включване и овластяването на общности, предоставяйки възможности на маргинализирани групи, включително младежи, жени и хора с увреждания, да получат достоен труд и устойчиви средства за препитание.

Секторът на пътуванията и туризма **зависи до огромна степен от природните ресурси**, тъй като природните дадености, културното наследство и биологичното разнообразие са в основата на неговата привлекателност. В същото време той е и **сериозен източник на замърсяване на околната среда**, включително чрез емисии на парникови газове, замърсяване, изчерпване на ресурси и нарушаване на екосистемите.

В този контекст е от съществено значение туристическата индустрия да засили усилията си за справяне с климатичните промени и екологичната деградация, като използва всички възможни способности за преминаване към по-устойчив модел на туризъм, който балансира нуждите на хората, планетата и растежа.

Повече от всякога, бъдещето на сектора ще зависи от неговата способност и ангажираност да насърчава реална промяна чрез инициативи като въвеждане на иновации (технологични и нетехнологични), **разработване на корпоративни стратегии за устойчиво развитие и засилване на корпоративната ангажираност**. От особена важност е **секторът да се съсредоточи върху изграждането на силно лидерство и развитие на квалифицирана работна сила, способна да прилага устойчиви практики и да насърчава по-зелено поведение и устойчиво потребление**.

КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА МЕТОДОЛОГИЯТА И НЕЙНИТЕ РАЗДЕЛИ

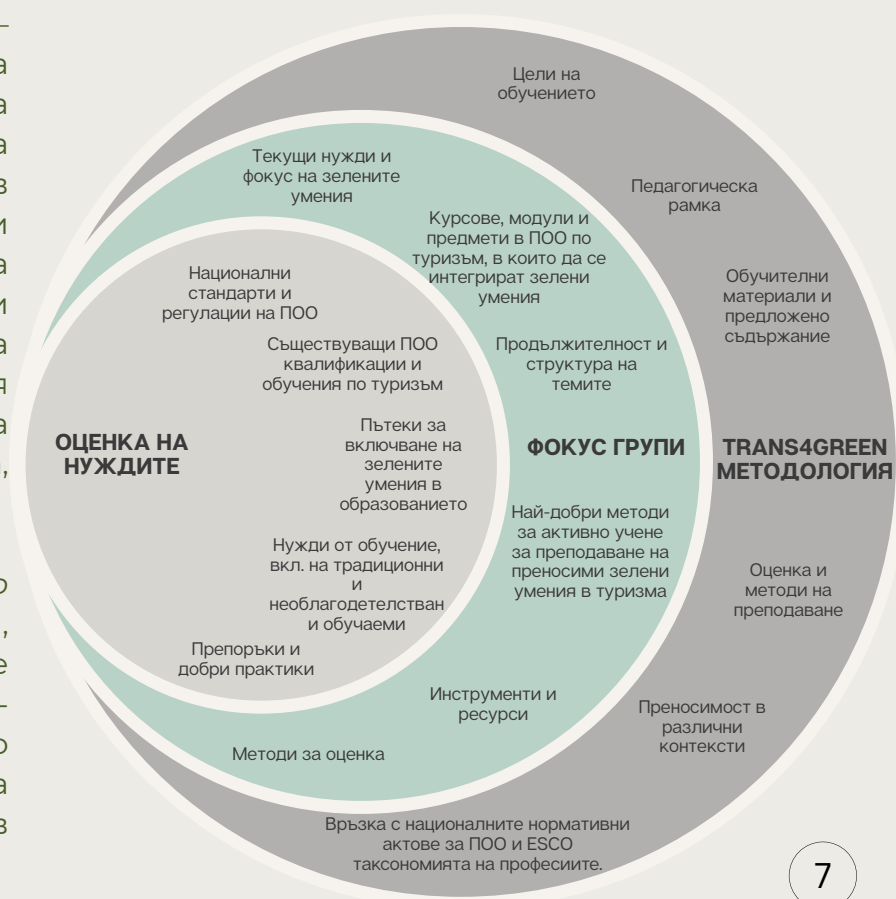
Методологията TRANS4GREEN, представена в този документ, отговаря на неотложната нужда от засилване на усилията на туристическия сектор за устойчивост. Тя предлага структурирана и систематична рамка за интегриране на зелени трансверсални умения в съществуващите учебни програми по професионално образование и обучение (ПОО) в туризма, в съответствие с действащите национални стандарти на България, Турция и Литва. Методологията също така повишава осведомеността и предоставя насоки за прилагането на методи за активно учене – особено ефективен педагогически подход за изграждане, надграждане и развитие на зелени компетентности. Чрез съчетаване на теоретични знания с обучение, основано на практиката, преживяването и себепознанието, тя подготвя обучаемите с уменията, нагласите и поведението, необходими за справяне с екологичните предизвикателства както в професионалния, така и в личния им живот.

Съобразена с Европейската класификация на професиите, уменията и компетенциите (ESCO), Методологията TRANS4GREEN е разработена така, че да отговаря на разнообразните нужди на традиционни обучаеми, професионалисти от сектора и уязвими групи. Чрез насърчаване на развитието на търсени зелени умения, тя повишава възможностите за заетост и гарантира, че обучаемите са добре подготвени за прехода към по-зелена и устойчива икономика.

Методологията се основава на резултатите от предварително проучване, проведено в началото на проект TRANS4GREEN. Целта на това проучване бе да се идентифицират възможности за интегриране на зелени умения в програмите за ПОО в туризма и да се определят ключови характеристики за качествено преподаване, учене и оценяване на зелени умения. Процесът включваше:

1) анализ на потребностите – кабинетно проучване на възможностите за интегриране на зелени умения в рамката на съществуващите ПОО програми в туризма. Резултатите бяха обсъдени и валидирани по време на консултация със заинтересовани страни (в рамките на международния семинар „Умения за зелена трансформация на туризма“), проведена във Варна, България, на 12 юни 2024 г., и

2) фокус групи за съвместно проектиране – три работни срещи, проведени в партньорските държави, с цел оценка на най-ефективните методи за активно учене при преподаването на преносими зелени умения в туризма.

Въз основа на констатациите от тези дейности, настоящата методология предлага интегрирането на обучение по преносими зелени умения в ПОО в областта на туризма чрез структуриран набор от 6 теми, насочени към устойчивостта, наричани заедно обучителна програма TRANS4GREEN. Всяка от тези теми има конкретни резултати от обучението, което позволява гъвкавото им прилагане - като самостоятелни модули, в комбинация с други или като цялостна програма.

Освен това темите могат да бъдат лесно интегрирани в различни образователни контексти - съществуващи учебни програми за ПОО, неформално обучение, обучение на работното място или дори индивидуално обучение.

За да се гарантират актуалността и ефективността на Методологията, и двете дейности включваха консултации с доставчици на професионално обучение, представители на туристическия бизнес и обучаеми – включително потенциални служители от уязвими групи.

Настоящата методология се състои от седем основни раздела::

- *Раздел 1* е въвеждащ;
- *Раздел 2* запознава читателите с основите за разработването на документа, по-специално с контекста, в който туристическият сектор текущо функционира, с нарастващото значение на зелените умения за подобряване на резултатите на бизнеса и пригодността за заетост, както и с ролята на ПОО сектора за изграждането на зелени умения и насърчаване на устойчивото мислене;
- *Раздел 3* обяснява концепцията на предложената програма за обучение, включително нейните цели и резултати, структура, теми и продължителност, съобразявайки ги с нуждите, описани в предходните раздели;
- *Раздел 4* описва накратко връзката между методологията и националните разпоредби в областта на професионалното обучение и образование в партньорските страни (България, Турция и Литва);
- Раздел 5 представя в детайли съдържанието на зелените теми, обхванати в обучителната програма;
- *Раздел 6* очертава педагогическия подход и методите за активно учене, препоръчани за улесняване на развитието на зелени умения, както и насоки за организиране на обучение, адаптирано към нуждите на учащите в неравностойно положение;
- *Раздел 7* предоставя насоки относно преносимостта на предложената програма за обучение.

КАК СЕ ИЗПОЛЗВА МЕТОДОЛОГИЯТА?

Методологията TRANS4GREEN не е изчерпателно ръководство и не цели да обхване всички аспекти от организирането на обучение по зелени умения. Вместо това, тя следва да служи като основен ресурс, чиято цел е да информира и вдъхновява доставчиците на обучение да преразгледат и осъвременят практиките си и процесите по разработване на планове за подобрене в ПОО с фокус върху интегрирането на обучение по зелени умения.

Методологията предоставя структурирана и организирана рамка за преподаване на зелени умения, която позволява на администраторите, преподавателите и учителите в ПОО да я интегрират безпроблемно в съществуващите учебни програми по туризъм, тъй като те са най-често изградени около набор от общи и специализирани модули.

Все пак, универсално решение не би могло да бъде предложено, тъй като ПОО в областта на туризма е насочено към няколко професионални области и професии. Затова, за да бъде ефективна и практична, програмата за обучение TRANS4GREEN се фокусира върху 3 ключови професионални профила:

- (a) Администратор в хотелиерството,
- (b) Сервитьор-барман и
- (c) Организатор на туристическа агентска дейност.

Доколкото този фокус е най-ясно изразен в набора от учебни ресурси, съпътстващи методологията (т.нар. TRANS4GREEN ToolBox), с минимални адаптации учебната програма може лесно да бъде прехвърлена към други професии в областта на туризма. Макар да изисква допълнително приспособяване, програмата може да се приложи и в други професионални области, обхванати от ПОО като бизнес и управление, услуги за личността и др. под.

Модулната структура на Методологията позволява гъвкавост, осигурявайки на ползвателите ѝ възможност да въведат както цялата програма, така и отделни теми от нея в зависимост от техните учебни цели. Това позволява на доставчиците на неформално обучение да я използват при разработването на тематични семинари, програми за повишаване на квалификацията или инициативи за учене в общността, фокусирани върху устойчивия туризъм. Освен това, отделните учащи и професионалисти могат да следват методологията за самообучение, като използват нейните структурирани теми, за да подобрят своите зелени умения и готовност за професионално развитие.

КЛЮЧОВИ СЪПКИ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ НА МЕТОДОЛОГИЯТА:

Следвайки този структуриран подход, обучителите могат ефективно да развиват компетенциите на учащите в областта на устойчивостта и да ги подготвят за зеления преход в туризма:

1

РАЗБИРАНЕ НА ЦЕЛТА

о Методологията цели да осигури на обучаемите важни зелени умения, съобразени с трансверсалните компетенции на ESCO.

о Тя предлага обучение, базирано на сценарии, стратегии за активно обучение и приложение в реалния свят, за да повиши ангажираността.

2

РАЗГЛЕЖДАНЕ НА СТРУКТУРАТА

о Документът очертава контекста на зеления туризъм, важността на устойчивостта в ПОО сектора и връзката с националната нормативна уредба.

о Тя включва подробно съдържание на обучението, темите и учебните резултати, съобразени с ключови компетенции за устойчивост.

3

АДАПТИРАНЕ СПРЯМО КОНКРЕТНИТЕ НУЖДИ ОТ ОБУЧЕНИЕ

о Методологията е гъвкава и може да бъде интегрирана в съществуващи модули за ПОО в областта на туризма.

о Преподавателите могат да изберат конкретни теми или да приложат комплексната програма в зависимост от изискванията към курса.

4

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПОДКРЕПЯЩИТЕ ИНСТРУМЕНТИ

о Инструментариумът (TRANS4GREEN ToolBox) включва структурирани материали за обучение, казуси и упражнения, базирани на сценарии.

о Насоките (TRANS4GREEN Guidelines) предоставят допълнителна подкрепа за ефективно организиране на обучителните сесии..

5

ИЗПЪЛНЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБУЧЕНИЕТО

о Методологията предлага рамка за оценка, чрез която да се измери ангажимента на обучаемите, придобитото знание и промяната в личностното поведение.

о Преподавателите трябва да интегрират активни подходи за учене, като групови дискусии, казуси и задачи за решаване на реални проблеми.

**ЗЕЛЕНИТЕ УМЕНИЯ И ТЯХНАТА
ВРЪЗКА С ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР.
НАСТОЯЩИ И БЪДЕЩИ НУЖДИ НА
ТУРИСТИЧЕСКАТА ИНДУСТРИЯ,
ПОО СЕКТОРА И ОБУЧАЕМИТЕ.**

ДИНАМИЧНИЯ ХАРАКТЕР НА ТУРИЗМА И НЕГОВИТЕ ТЕКУЩИ НУЖДИ, ПЕРСПЕКТИВИ ЗА УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ

През последното десетилетие рамката на Целите за устойчиво развитие, свързаните с тях законодателни мерки и инвестиции насърчиха мащабен зелен, цифров и социално справедлив преход в различни сектори. От производството и енергетиката до селското стопанство и строителството, зелените принципи променят начина, по който предприятията произвеждат, промотират и депонират стоки и отпадъци.

Туризмът е един от най-динамичните и бързо развиващи се индустрии в света, която служи като ключов двигател за глобалния икономически растеж и създаването на работни места.

Туризмът има двупосочна връзка с околната среда, тъй като едновременно разчита на природните и местни ресурси и оказва значително въздействие върху тях. Качеството на околната среда е ключова атракция за посетителите, като природните дадености са основни фактори при избора на дестинация и повторни посещения.

Европа е водещата туристическа дестинация в света, най-вече благодарение на съчетанието от природни и културни забележителности (с 453 вписани обекта, тя съставлява например, почти половината от Списъка на световното културно и историческо наследство на UNESCO):

Туризмът е третият по големина икономически сектор в Европейския съюз, като през 2023 г. е отчетел повече от половината от всички международни туристически пристигания - над 700 млн. посетители (според Statista) – и е допринесъл с над два трилиона евро към БВП на Европа, като пряко и косвено е генерирал близо 40 млн. работни места.

Въпреки това, поради големия си мащаб, туризмът също води до значителни екологични последици.

През 2023 г. световната туристическа индустрия е отговорна за приблизително 8% от глобалните емисии на парникови газове, като по този начин допринася за изменението на климата. Секторът на хотелиерството и туризма оказва значително въздействие върху световното потребление на енергия (10.6%) и вода (5.8%), както и върху замърсяването на въздуха и извличането на суровини (WTTC, 2023).

Законодателите и политиците оказват все по-голям натиск върху туристическата индустрия да подобри своите резултати в областта на устойчивото развитие. Набор от законодателни предложения, представен през декември 2021 г., включва мерки за намаляване на хранителните отпадъци, ограничаване на пластмасите за еднократна употреба и подобряване на управлението на отпадъците. Освен това различни планове и пътни карти очертават стратегии за ускоряване на прехода на сектора към по-устойчиви практики.

Въпреки усилията за намаляване на пластмасовите отпадъци, те все още са широко разпространени в хотелите и ресторантите, като допринасят за замърсяването. Потреблението на вода в хотелите често е значително по-високо от това на местните общности. Освен това индустрията оказва негативно въздействие върху биологичното разнообразие чрез използване на земя, замърсяване, емисии на парникови газове и дейности по веригата на доставки, като по този начин застрашава самите природни среди, които привличат туристите.

В същото време, нарастващото съзнание на пътуващите по отношение на устойчивостта – което личи в поведението им (според Доклад на устойчивото пътуване 2024 на Booking.com) също подтиква индустрията към по-голяма екологична отговорност.

Предвид тези предизвикателства, туризмът трябва да оптимизира използването на ресурсите и да сведе до минимум въздействието си върху околната среда, за да се справи с климатичните промени. Взаимосвързаността му с други индустрии го позиционира като катализатор за трансформационна промяна към устойчивост. Постигането на това изисква внедряване на нови технологии и подготовка на работната сила с „зелени“ компетентности, за да могат да се усилията за устойчивост да се насочват ефективно

ПОЛЗИ ОТ ИЗГРАЖДАНЕТО НА ЗЕЛЕНИ УМЕНИЯ У НАСТОЯЩИТЕ И БЪДЕЩИТЕ СЛУЖИТЕЛИ В ТУРИЗМА

Туризмът е сектор с висока концентрация на работна ръка, който предоставя възможности за заетост на хора с широк спектър от умения, включително такива с по-ниска квалификация и от уязвими групи като мигранти, жени, млади хора и лица с леки увреждания. Следователно, **туристическият сектор носи социалната отговорност да интегрира тези лица на пазара на труда и да им помогне да развият основни умения, работни навици и професионална култура, които ще подобрят перспективите им за заетост и кариерни възможности.**

Според Eurostat, през 2023 г. в туристическия сектор са били заети повече жени, отколкото мъже, а в подсектора „Настаняване“ 25 % от служителите са имали по-ниско ниво на образование.

Традиционно туристическият сектор се характеризира с особено млада работна сила, тъй като предлага достъпни възможности за навлизане на пазара на труда.

За да съгласува бизнес стратегиите с ангажиментите към устойчивото развитие, туристическият сектор адаптира съществуващи продукти или разработва нови. Настоящите зелени тенденции в туризма са насочени към интегриране на принципите на кръговата икономика, еко-туризма и ресурсната ефективност в бизнес операциите. Това включва оптимизиране на използването на природни ресурси, прилагане на решения с чиста енергия (напр. слънчева, водородна) и получаване на сертификати за устойчивост, които измерват и намаляват емисиите на парникови газове и въглеродния отпечатък.

Дигиталните иновации и тези, насочени към устойчивост трансформират ежедневните задачи на работниците в туризма. Въздействието им върху служителите е в пряка зависимост на последните от нивото им на отговорност в прилагането на зелени и дигитални практики, както и от способността им да влияят върху работодателите за преминаване към по-устойчиви решения. Тоест, от това доколко имат ръководни функции и участват в оформянето и ръководенето на прехода към по-устойчиви начини на работа.

Работниците с по-висока квалификация (т.е. от ниво 6 по ISCED нагоре) са в по-добра позиция да влияят върху промяната, тъй като по-често участват пряко в процесите на вземане на решения, свързани с предоставянето на услуги и закупуването на продукти. Работниците с квалификация под ниво 6 по ISCED вероятно ще имат по-малко пряко влияние върху промяната на практиките на работното място, но въпреки това играят съществена роля за постигането на устойчивост, ефективност и цялостно подобрене в начина, по който извършват дейностите си, подготвят продукти и предоставят услуги – например чрез изключване на оборудване, когато не се използва, спазване на политики за рециклиране и др. (UNESCO, 2024)

Следователно, осигуряването на зелени умения на служителите в туризма предлага многобройни ползи, включително по-голяма пригодност за заетост и способност да се отговори на нарастващото търсене на устойчив туризъм. Служителите могат да допринесат за създаването на по-екологично отговорни туристически преживявания, които привличат екологично съзнателните пътешественици. Зелените умения също така насърчават иновациите в разработването на устойчиви решения и практики в рамките на отрасъла. Чрез внедряването на тези компетенции туристическият сектор може да намали своето въздействие върху околната среда и да подобри репутацията си в областта на устойчивостта.

РОЛЯТА НА ПОО ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРИГОДНА РАБОТНА СИЛА

Зеленият преход значително променя пазара на труда в световен мащаб. Тези промени водят до широко разпространени дисбаланси в уменията в различните отрасли и региони. Много работодатели се борят да намерят работници с подходящи умения и подходящо съотношение между технически и лични умения, което подчертава необходимостта от целенасочени решения в областта на образованието и обучението.

Според доклада Бъдещето на работните места 2025, на Световния икономически форум, глобалните макро трендове (технологично развитие, зелен преход, демографски промени, геоикономическа фрагментация и икономическа несигурност) се очаква да създадат нови 170 милиона работни места през това десетилетие, докато други 92 милиона позиции ще бъдат елиминирани. Освен това, естеството на съществуващите работни места се променя динамично, като работодателите предполагат, че 39% от ключовите умения ще се променят 2030.

Професионалното образование и обучение (ПОО) играе ключова роля в подготовката на младите хора и възрастните с умения, които са търсени на пазара на труда днес и в близко бъдеще. ПОО осигурява основни умения за цялата икономика, гарантирайки стабилно предлагане на квалифицирана работна ръка (фигура 1).

Фигура 1. Завършили ПОО по научни направления, закръглени данни

Източник: Cedefop

Според Cedefop и данните от доклада Основни индикатори за ПОО, първоначалното ПОО привлича почти половината от всички ученици в горния курс на средното образование, като процентът на участие е 54,8 % в България, 27 % в Литва и 37 % в Турция. Първоначалното професионално образование и обучение (ПОО) подготвя младите хора за заетост, докато продължаващото професионално образование и обучение (ППОО) предлага многобройни възможности за преквалификация и повишаване на квалификацията на възрастните. Въпреки това, увеличаването на участието на възрастните в ученето през целия живот остава предизвикателство.

Много характерни професии в областта на професионалното образование и обучение, като например личната грижа и обслужването, остават трудни за автоматизиране. Това означава, че докато тези области ще продължат да предлагат стабилни възможности за заетост, индустриите ще се сблъскат с предизвикателството да осигурят квалифицирана работна сила, която да отговори на променящите се изисквания на пазара на труда.

По-голямата част от туристическите предприятия са МСП, които оперират предимно в сектора на хотелиерството и ресторантьорството. Тези предприятия често се сблъскват с предизвикателства като ограничени финансови ресурси и липса на опит в прилагането на инициативи за устойчивост. Най-значителната пречка пред тяхното преминаване към зелена икономика обаче е липсата на умения.

Според доклада Future of Jobs Report 2025, като част от стратегията си за работната сила до 2030 приблизително 69% от работодателите в туризма планират да назначат персонал с нови умения, за да посрещнат нарастващи бизнес нужди.

За да реализира пълния си потенциал в днешната динамична среда и да подкрепи ефективно зеления и цифровия преход в различните отрасли, професионалното образование и обучение трябва да поеме водеща роля и да претърпи реорганизация в много аспекти, както се препоръчва в различни планове за действие, насоки и тематични публикации.

На първо място, системата за професионално образование и обучение трябва да се дигитализира по-интензивно, като се обърне внимание не само на ученето и преподаването, но и на вътрешните процеси и инфраструктурата. Също толкова важно е ПОО сектора да възприеме и приложи концепцията за образование за устойчиво развитие (на англ. Education for Sustainable Development (ESD)), като даде приоритет на интегрирането на темите за климатични и екологични проблеми в образователните програми. Актуализирането на програмите за първоначално и продължаващо обучение е от съществено значение за подготовката на младите хора за тези нови реалности — както чрез предоставянето на преносими умения, които повишават адаптивността и устойчивостта, така и чрез развиването на технически и специфични за професията умения, които се търсят от работодателите.

Също така, превръщането на системата за професионално образование и обучение в по-приобщаваща е от решаващо значение, за да се гарантира, че тя остава привлекателна и достъпна опция за учащи от различни среди с разнородни нужди и стремежи. Тези усилия за реструктуриране могат да бъдат допълнително подкрепени от по-широкото използване на технологии, чрез което да се повиши достъпността, привлекателността, ефективността и ефикасността при предоставянето на образование и обучение (включително чрез увеличаване на възможностите за модуларизация).

Чрез укрепване на ролята си в подготовката на работната сила, ПОО секторът може да гарантира, че пазарите на труда разполагат с постоянен приток от квалифицирани работници, способни да отговорят на изискванията на бързо променящата се икономическа и технологична среда.

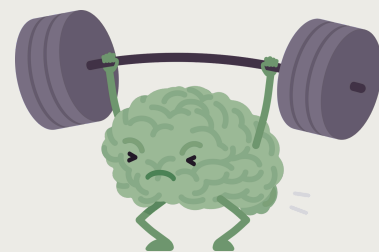

Рамката ESCO (Европейска класификация за уменията, компетенциите, квалификациите и професиите), спомага за преодоляване на различията между образованието и пазара на труда, като гарантира, че програмите за професионално образование и обучение са съобразени с нуждите на работодателите. Тя подпомага съпоставянето на работни места, кариерното ориентиране и мобилността на работната сила в рамките на ЕС, като предлага общ език за умения и професии в различни страни и отрасли.

Класификацията на уменията на ESCO включва четири основни категории, една от които е *трансверсалните умения*. Тези умения обхващат основни компетенции като умението да се учиш (подкрепа за ученето през целия живот), комуникация, работа в екип и решаване на проблеми – дългогодишни стълбове на пригодността за заетост. С бързото технологично развитие и нарастващата автоматизация на процесите, тези основни умения, заедно с по-широк набор от преносими компетенции, днес често се наричат „умения на 21-ви век“. Тъй като работните роли продължават да се развиват с безпрецедентно темпо, тези основни умения стават по-важни от всякога, като позволяват на работниците да се адаптират към промените, да се справят със сложни предизвикателства и да си сътрудничат ефективно.

Версия 1.1 на ESCO включва **381 умения, 185 познавателни концепции и 5 преносими умения**, които се смятат за най-релевантни за по-зелен пазар на труда. Тъй като преносимите умения и компетенции са относими към широк кръг от работни позиции и икономически сектори, те са следователно считани за ключови за **адаптиране на икономиките към екологичните предизвикателства**. Придаването на тези умения на работната сила подобрява способността на индустрията да отговаря на екологичните стандарти и регулаторните изисквания. Това е ясно потвърдено от категоризирането на петте зелени преносими умения в раздел **Т6 – Житейски умения и компетенции на ESCO**.

ESCO е съгласувана със съществуващите рамки за компетентности на ЕС, като DigComp, EntreComp, LifeComp, в смисъл, че моделът на ESCO за трансверсални умения е разработен, като тези рамки са взети предвид.

ОБЩ ПРЕГЛЕД И ФОКУС НА ОБУЧЕНИЕТО TRANS4GREEN

Като се имат предвид предизвикателствата и възможностите, описани в предходните раздели, настоящата методология предлага гъвкав подход за интегриране на зелени преносими умения в съществуващите учебни програми за професионално образование и обучение в областта на туризма. Този подход позволява на системата за ПОО да реагира бързо на променящите се нужди на отрасъла, преди да се предприемат по-широки усилия за реструктуриране.

Методологията предлага преносимите зелени умения да се включат в ПОО програмите в областта на туризма чрез структуриран набор от теми, фокусирани върху устойчивостта, наричани заедно „програма за обучение TRANS4GREEN“. Всяка тема осигурява отделни резултати от обучението, което позволява гъвкаво прилагане – **като самостоятелни модули, в комбинация с други или като цялостна програма.**

Темите на TRANS4GREEN отговарят на ниво 3 на ЕКР и нагоре и са съобразени с националните изисквания (виж по-долу). За да се гарантира международното признаване, TRANS4GREEN е съобразен с класификацията на ESCO, което улеснява съвместимостта в различни национални контексти. Освен това, програмата насърчава прилагането на Европейската рамка за компетентност в областта на устойчивостта (GreenComp).

В хода на проект TRANS4GREEN беше потвърдено, че професионалното образование и обучение в областта на туризма обхваща множество области (*например услуги за личността, пътувания, туризъм и отдих*) и различни професионални нива – от оперативни до ръководни длъжности. Поради това, темите на TRANS4GREEN бяха внимателно подбрани, за да позволят безпроблемна интеграция в основните модули за обучение, които са общи за различните курсове за професионално образование и обучение, и които най-често се отнасят до „Здраве и безопасност на работното място“, „Опазване на околната среда“, „Професионална етика и поведение в туризма“ и „Допълнителна подготовка“. Те предоставят изключително подходяща рамка за инкорпориране на теми, свързани с екологията.

Не съществува унифицирано решение, което да бъде приложимо за всички подсектори и професии в туризма. Освен това, финансовите и времевите ограничения на проекта, не позволяват разработването на обучение, което да е подходящо и контекстуално релевантно за всички налични работни позиции. Ето защо, в съответствие с целите на проекта, партньорите по TRANS4GREEN работиха за идентифициране на онези работни позиции, за които обучението по трансверсални умения би било най-полезно.

Три основни позиции бяха подбрани, които формират основния фокус на обучителната програма TRANS4GREEN:

- Администратор в хотелиерството;
- Сервитьор-барман
- Организатор на туристическа агентска дейност.

Тези позиции бяха избрани със следните мотиви:

- ПОО квалификационните курсове за тези позиции се предлагат широко, както в страните, партниращи си по проекта, така и на ниво ЕС;
- Множеството от туристически предприятия в Европа оперират в подсекторите „Настаняване“, „Храни и напитки“, „Пътуване и туризъм“, където съответно са концентрирани значителен дял от работните места;
- Тези позиции обичайно се заемат от млади хора, лица с ниска квалификация или представители на уязвими групи;
- Според доклада на Световния икономически форум . Бъдещето на работните места 2025 – се очаква важноста на тези позиции да се увеличи в близко бъдеще;
- Предвид прякото им взаимодействие с клиенти и членове на екипа, както и техните специфични служебни задължения, тези роли са добре позиционирани да окажат влияние както върху устойчивото развитие на предприятията, така и върху поведението на хората по отношение възприемането на устойчиви практики;

Укрепването на преносимите умения на лицата на тези позиции ще повиши тяхната трудова пригодност както в настоящето им поприще, така и по отношение на бъдещите им кариерни възможности.

Въпреки фокуса, както е описано в следващите раздели на настоящия документ, при минимални адаптации програмата е лесно преносима към други професии в туризма.

За да изгради ефективно зелени умения сред обучаемите, програмата TRANS4GREEN е подкрепена от инструментариум - **TRANS4GREEN Toolbox**. Той включва интерактивни обучителни материали като например реалистични сценарии, които изискват от учащите да се справят със ситуации от туристическия сектор като вземат решения относно **комуникацията, работата в екип и вземането на решения**. Чрез насърчаване на практически, реални преживявания, програмата гарантира, че обучаемите не само разбират екологичните предизвикателства, но и са подготвени да прилагат устойчиви решения на работното си място.

Подходът на TRANS4GREEN дава възможност на бъдещите професионалисти в областта на туризма да предизвикат значими промени, като превърнат устойчивостта в неразделна част от сектора.

СТРУКТУРА, ТЕМИ И УЧЕБНИ ЦЕЛИ НА ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА TRANS4GREEN

Методологията и обучението TRANS4GREEN се фокусира върху 6 теми свързани с **преносими зелени умения**, които са **посочени в ESCO**. Една от темите е насочена към въвеждане в света на TRANS4GREEN и обхваща принципите на устойчивост, ефективно използване на ресурсите, концепции за кръгова икономика, ролята и предизвикателствата на туризма в устойчивото развитие. Останалите 5 теми са в съответствие със зелените трансверсални умения.

Общата цел на обучението по програмата TRANS4GREEN е да предостави на обучаемите знания за въздействието на туризма върху околната среда и да им осигури основни зелени умения за устойчиви туристически практики. Тези умения включват насърчаване на устойчивостта и екологичната отговорност в туризма чрез етично снабдяване със суровини, опазване на биоразнообразието и ефективно използване на ресурсите. Обучението набляга на практики за нулеви отпадъци, устойчива мобилност и овластяване на другите да възприемат екологично поведение чрез ефективна комуникация и лидерство. Освен това, обучаемите ще развият етичното съзнание, необходимо за оценяване и намаляване на въздействието върху околната среда от личните им действия и действията на работното място.

Обучителната програма има следните ключови цели/задачи:

- да подобри знанията на обучаемите относно въздействието на туризма върху околната среда и съответните политики в туристическия сектор;
- да предостави на учащите знанията и уменията, необходими за насърчаване на устойчивостта и екологичната отговорност в туристическия сектор;
- да насърчи въвеждането на устойчиви практики, включително етично снабдяване със суровини, опазване на биоразнообразието и ефективно използване на ресурсите;
- да насърчат практики за нулеви отпадъци и устойчива мобилност;
- да даде възможност на обучаемите да комуникират ефективно и да поемат водеща роля в насърчаването на устойчиви поведения у другите; и
- да подпомогне култивирането на етично съзнание, което да даде възможност на обучаемите да оценяват и намаляват въздействието върху околната среда на личните си действия и действията на работното място.

Учебните цели се основават на знания, умения и поведение

Тема No.	Препратка към ESCO	Наименование на темата	хорариум	Ключови учебни цели
T 01		Устойчивост и екологична отговорност в туризма	3	• Да изгради разбиране у обучаемите за основните принципи на устойчивостта и тяхното приложение в туристическите практики с фокус върху екологичните, икономически и социални измерения; • Да осигури на обучаемите компетенции за разработване на стратегии за ефективно използване на природните ресурси и да интегрират принципите на кръговата икономика в туристическите операции, насърчавайки ефективното използване на ресурсите; • Да укрепи способността на обучаемите да идентифицират у прилагат практически стратегии за опазване на околната среда в туризма, като се гарантират устойчиви бизнес практики, които са от полза за околната среда и местните общности.
T 02	Възприемане на способности за подобряване на биологичното разнообразие и хуманното отношение към животните	Насърчаване на устойчиви практики в туристическите предприятия чрез етично снабдяване, опазване на биоразнообразието и екологично отговорни дейности	3	• Да изгради разбиране у обучаемите относно връзката между туризма и природните ресурси, и как устойчивото ползване може да сведе до минимум въздействието върху околната среда, като същевременно подкрепи биоразнообразието. • Да осигури на обучаемите уменията да идентифицират и прилагат етични практики за осигуряване на суровини и ресурси, щадящи биоразнообразието в туристическите предприятия, като се гарантира опазването на околната среда и подкрепата за местните екосистеми; • Да овласти обучаемите за насърчаване и популяризиране на устойчиви поведения в туристическите дейности, като интегрират устойчиви хранителни навици и оперативни стратегии, които намаляват отпечатъка върху околната среда и насърчават хуманното отношение към животните.
T 03	Възприемане на способности за намаляване на отрицателното въздействие на потреблението	Поощряване на устойчивото потребление и ефективното използване на ресурсите с цел минимизиране на въздействието върху околната среда	3	• Да разшири разбирането на обучаемите за екологичен отпечатък и последствията от консумацията на ресурси, както и генерирането на отпадъци (от храна и пластмаса) • Да осигури на обучаемите необходимите умения да идентифицират и изпълняват стратегии за ресурсна ефективност в личностен и професионален контекст и да насърчават устойчиви практики. • Да изгради капацитета на обучаемите да се адаптират към промяната и да изпълняват услугите по гъвкав начин, както и да промотира устойчиви алтернативи на традиционните практики.

Тема No.	Препратка към ESCO	Наименование на темата	хорариум	Ключови учебни цели
T 04	Възприемане на способности за намаляване на замърсяването	Развитие на практики за нулеви отпадъци и устойчива мобилност за защита на околната среда	3	• Да запознае обучаемите с ефективни стратегии за управление на отпадъците в туристическите операции като рециклиране, компостиране и разделно събиране • Да обясни принципите на устойчивото транспортиране и неговата връзка с намаляване на емисиите на въглероден диоксид, генерирани от дейности по туризъм и отдих; • Да изгради уменията на обучаемите да идентифицират и депонират неопасни отпадъци, както и да селектират устойчиви методи за транспортиране за дейности, свързани с туризъм
T 05	Ангажиране на другите в екологосъобразни начини на поведение	Овластяване на околните за възприемане на устойчиви практики чрез ефективна комуникация и лидерство	3	• Да запознае обучаемите с практични стратегии и инструменти, специфични за туристическия сектор, които могат да се използват за информиране и вдъхновяване на другите да станат по-екологично отговорни. • Да развие уменията на обучаемите да комуникират и мотивират, както и тяхната способност да разпознават, избират и прилагат подходящи комуникационни техники и подходи за застъпничество за устойчивост в различни ситуации. • Да повиши дигиталните и презентационни умения на обучаемите, особено тези, свързани със създаването на артистични, визуални или обучителни материали.
T 06	Оценяване на въздействието на личното поведение върху околната среда	Формиране на етична осъзнатост за оценяване и ограничаване на екологичния отпечатък от личното и професионалното поведение	3	• Да запознае обучаемите с основните фактори, влияещи върху начина на живот и потребителските модели на съвременните хора, като същевременно насърчи осъзнаването на (количественото и качественото) въздействие върху околната среда, произтичащи от поведението в личния и професионалния живот. • Да представи възможности за промяна в собствения начин на живот и да насърчи обучаемите да вземат устойчиви решения в личен и професионален план с цел минимизиране на екологичния отпечатък. • Да развие уменията на обучаемите за самооценка с фокус върху оценяване въздействието върху околната среда, произтичащо от собственото поведение – в личния живот и на работното място.

Тъй като методологията следва да бъде лесно приложима към всяка програма за професионално образование и обучение (ПОО), тя се основава на учебна натовареност, изразена в астрономически часове, а не в кредити. При това положение обучаващата институция разполага със свободата да интегрира тези часове в съответни курсове или модули на различни нива от Европейската квалификационна рамка (ЕКР).

КАК ПРЕДЛОЖЕНАТА ОБУЧИТЕЛНА ПРОГРАМА TRANS4GREEN СЪОТВЕТСТВА НА УСТАНОВЕНИТЕ НУЖДИ?

Обучителната програма отговаря на първостепенни нужди в 3 ключови области:

1

Повишаване на устойчивостта в туризма

Както бе посочено и по-горе, туристическият сектор се сблъсква с нарастващи законодателни изисквания за и потребителско търсене на устойчиви практики. Въпреки това, много туристически предприятия срещат затруднения с възприемането на екологосъобразни решения, често поради липсата на умения на работната сила за прилагането им.

Обучителната програма TRANS4GREEN адресира тези предизвикателства като:

- **Развива нагласи за устойчивост** като насърчава етичното поведение и осигурява на служителите ключови умения, необходими за адаптиране към или изпълнение на стандарти за устойчивост, процеси или услуги в туризма, , щадящи екосистемите и биоразнообразието;
- **Предоставя практическо обучение**, което не само осигурява зелени умения на служителите, но и им демонстрира как да ги прилагат в работната си практика;
- **Насърчава активното участие**, което осигурява възможност на професионалистите да допринасят по-ефективно към прехода на индустрията към устойчивост.

2

Подобряване на трудовата пригодност и квалификацията

Преходът към цифрова и зелена икономика променя уменията, които се изискват на пазара на труда и в обществата (OECD, 2022). Служителите трябва да разполагат с подходящи умения, за да се възползват ефективно от възможностите за заетост, които възникват в зелената икономика. Туризмът е ключов работодател на младежи, мигранти и хора с увреждания, много от които се сблъскват с ограничен достъп до качествени работни места и кариерно развитие поради недостатъчни умения и опит.

Обучителната програма TRANS4GREEN адресира тези предизвикателства като:

- **Развива преносими умения** като предоставя обучение за силно търсени преносими умения, които са важни за редица сектори;
- **Поставя фокус върху зелени умения** като привежда обучението в съответствие с ключова за 21-ви век тенденция, и по този начин превръща тези умения в основен актив за повишаване на трудовата пригодността и разширява възможностите за заетост в зелената икономика.

3

Съответствие и качество на образованието

Образователните системи не отговарят на бързото развитие на зелената икономика. Необходими са иновации за квалификация и преквалификация, за да се подобри обучението на уязвими социално-икономически групи, изложени на риск от неучастие. Насърчаването на ефективни методи на преподаване е ключово за увеличаване на участието на възрастни, които срещат пречки за включване в образованието.

Обучителната програма TRANS4GREEN адресира тези предизвикателства като:

- **Предлага гъвкави възможности за учене в ПОО, УЦЖ и на работното място;**
- **Развива разнообразни умения**, вкл. базови, дигитални, социално-емоционални за разширяване на възможностите в зелената и цифровата икономика;
- **Използва подхода на модуларизация**, за да предложи гъвкаво обучение, съобразено с времевите ограничения на учебния процес;
- **Прилага практични и иновативни методи на обучение**, (напр. базирано на сценарии), което повишава качеството и ефективността на обучението и насърчава прилагането на уменията в близък до реалния контекст.

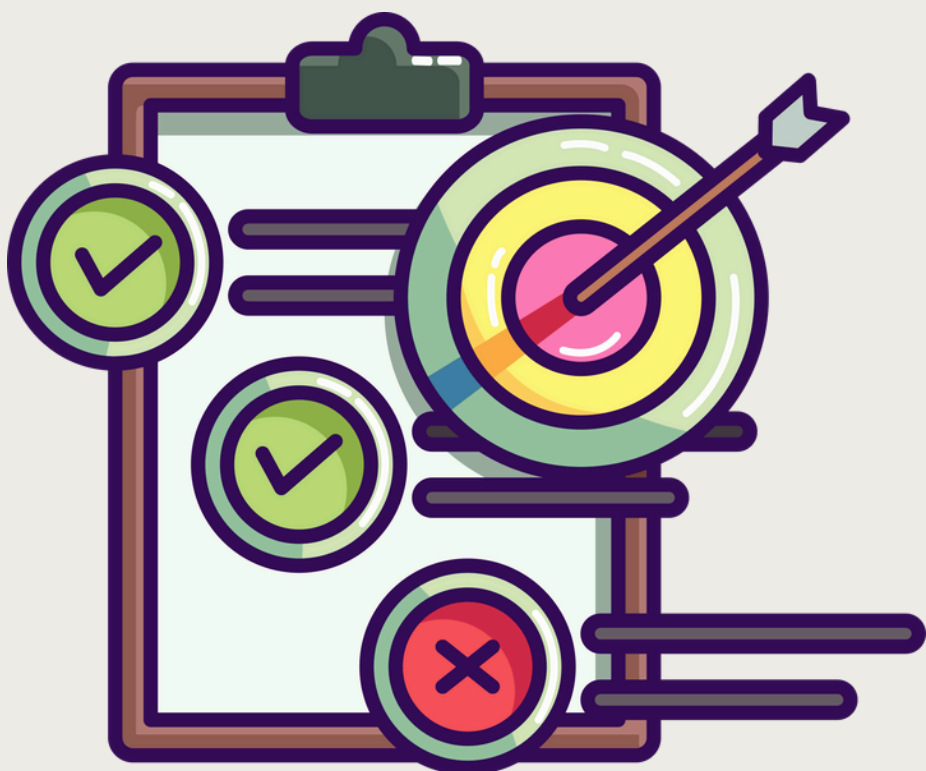
КАКВИ СА ОСНОВНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО TRANS4GREEN?

Общите резултати от учене, придадени на обучителната програма TRANS4GREEN се фокусират върху осигуряване на обучаемите със знанията, уменията и поведението, необходими за стимулиране на устойчивостта в туристическия сектор. Въвлечените в обучителната програма лица ще развият способността си да оценяват и намаляват въздействието върху околната среда в туристическия сектор, да прилагат устойчиви практики и да насърчават еколого-съобразно поведение. Те ще придобият дълбоко разбиране за взаимовръзката между туристическите дейности и екологичната устойчивост, което ще им позволи ефективно да насърчават благоденствието на биоразнообразието, да намаляват потреблението на ресурси и замърсяването и да ангажират заинтересованите страни в зелени инициативи. Тези компетенции дават възможност на завършилите програмата да допринесат активно за прехода на сектора към устойчивост.

Чрез потапянето на обучаемите в иновативни и интерактивни учебни дейности, програмата TRANS4GREEN укрепва цифровите им умения, които са приложими и в множество други сектори.

Освен това, програмата насърчава развитието на основни преносими умения, като **самостоятелно учене и демонстриране на желание за учене, комуникация, работа в екип и решаване на проблеми**. Тези компетенции са от съществено значение за повишаване на пригодността за заетост, като позволяват на работниците да се адаптират към промените, да решават сложни проблеми и да сътрудничат ефективно, като по този начин се гарантира способността им да просперира в динамична, ориентирана към устойчивост икономика.

Накрая, обучителната програма TRANS4GREEN стимулира осъзнатото и природосъобразно отговорно поведение, насърчавайки обучаемите да приемат екологични практики в техните ежедневни действия.

ВРЪЗКА МЕЖДУ ОБУЧЕНИЕТО TRANS4GREEN И НАЦИОНАЛНИТЕ РАЗПОРЕДБИ В ОБЛАСТТА НА ПОО

Методологията TRANS4GREEN е проектирана в съответствие с нормативната разпоредба в областта на ПОО на партниращите си страни - България, Турция и Литва, което осигурява спазване изискванията на техните специфични образователни стандарти, политики и нормативи рамки.

Като се придържа към тези регулации, TRANS4GREEN осигурява възможност за безпроблемна интеграция в програмите за ПОО (вкл. начално и продължаващо), но така също и в курсовете за учене през целия живот. Тази адаптивност гарантира, че обучаемите на различни етапи от образованието и кариерата могат да се възползват от ориентирано към устойчивостта обучение, съобразено с техните нужди за професионално развитие.

БЪЛГАРИЯ

Професионалното обучение и образование в България е структурирано в различни образователни и квалификационни програми, насочени към подготовката на професионалисти от различни нива на сектора. Формалното образование се предоставя както на средно, така и на висше ниво, а редица неформални курсове и възможности за учене на работното място подпомагат повишаването и преквалификацията на хората, които вече са на пазара на труда или търсят работа в областта на туризма.

Българското законодателство постановява „зелено“ съдържание да бъде интегрирано в съществуващите предмети на всички нива на образование (Наредба № 13 от 2016 г., изменена през 2018 г.). Въпреки това няма конкретна законова рамка, която да урежда мястото на зелените умения за преход в рамките на ПОО и стажуването (обучение на работното място). В резултат на това тези умения не са изчерпателно включени в Държавните образователни стандарти за придобиване на професионална квалификация или в учебните програми за стаж.

Учебните програми за ПОО в България обикновено са разработени на модулна основа, при която всеки пакет модули осигурява завършването на определено професионално квалификационно ниво. Учебните планове и програми са структурирани отделно за всеки модул.

При спазване изискванията на българското законодателство, зелените умения могат да бъдат интегрирани в учебната програма на ПОО, ако се вписват сред общите учебни цели на програмата. Това може да бъде постигнато чрез:

- Инкорпориране на нови теми отнасящи се до зелени умения, повишаване на квалификацията или преквалификация.
- Разширяване или адаптиране на съществуващи предмети, за да обхванат зелени компетенции.
- Предлагане на допълнителни или алтернативни модули, курсове или теми фокусирани върху зелените умения.

ЛИТВА

В Литва, включването на зелените преносими умения в системата на ПОО съответства с образователните политики на страната, които целят да насърчат устойчивото развитие. Литовската рамка в областта на ПОО се гради на Закона за професионално обучение и образование, който подчертава важността от осигуряване на обучаемите на умения и компетенции, които съответстват на съвременния пазар на труда, в т.ч. екологична устойчивост.

Националната квалификационна рамка (НКР) в Литва, играе важна роля по отношение стандартизирането на компетенциите в различните нива на образование и признаването на зелените умения във формалните квалификации. Интегрирането на обучението TRANS4GREEN в системата за ПОО на Литва изисква включването на тези зелени умения в съществуващия учебен план, което да гарантира че те са съобразени с националните стандарти и допринасят както за пътеките на ПОО, така и за тези за учене през целия живот.

Освен това, Националната агенция по образование мониторира разработването на квалификации и гарантира, че ПОО програмите, включително тези, които са фокусирани върху зелените умения са съобразени с широките стратегии на страната в областта на образованието и икономиката.

ТУРЦИЯ

Обучителната програма TRANS4GREEN е в съответствие с регулациите на Турция в областта на ПОО, които съдействат за интегрирането на зелени умения в образованието. Основните нормативни рамки, които ръководят процеса включват:

1. Основния закон за национално образование (Закон No. 1739), който се фокусира върху екологичната осведоменост и обучението за човешки права, като по този начин създава основа за включването на зелените умения в учебните планове на ПОО.
2. Законът за професионално обучение (Закон No. 3308), който фасилитира сътрудничеството между бизнеса и образованието, създавайки възможност за практическото приложение на зелени умения, специфични за отделните сектори;
3. Законът за опазване на околната среда (Закон No. 2872), който насърчава устойчиви практики, които могат да бъдат интегрирани в обучението в областта на туризма.
4. Стратегическия документ и план за действие в областта на ученето през целия живот (2018–2023), които подчертават трудовата пригодност и екологичната осведоменост, в съответствие с целите на програмата.

Националната квалификационна рамка (НКР) на Турция позволява зелените умения да бъдат включени като ключови компетенции в програмите на ПОО в областта на туризма. Институциите предоставящи ПОО и стажове могат да въведат специализирани модули като:

- Устойчиви туристически практики
- Екологични бизнес стратегии.

Турция също така поставя акцент върху публично-частните партньорства и програмите за зелено сертифициране, които допълват целите на обучителната програма TRANS4GREEN.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА СЪДЪРЖАНИЕ НА ОБУЧЕНИЕТО TRANS4GREEN

**КОД НА
ТЕМАТА
Т 01**

**ЗАГЛАВИЕ
НА ТЕМАТА**

УСТОЙЧИВОСТ И ЕКОЛОГИЧНА ОТГОВОРНОСТ В ТУРИЗМА

**ПРЕПРАТКА
КЪМ ESCO**

Не е приложимо

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ТЕМАТА

Темата разглежда основните принципи на устойчивост и тяхното приложение в туристическия сектор. Тя започва с въведение в устойчивостта, като се фокусира върху нейните основни принципи и как те се вписват в екологичните, икономически и социални измерения. Темата се задълбочава върху ролята на целите за устойчиво развитие (ЦУР) при ръководенето на световните усилия за опазване на околната среда и важността от въвеждане на тези цели в туристическите практики. Специален фокус е поставен върху ефективното използване на природни ресурси и концепцията за кръгова икономика, която насърчава устойчивостта чрез повторно използване, рециклиране и намаляване на отпадъците.

По-нататък, темата подчертава критичната роля на туризма по отношение на устойчивото развитие, като се фокусира се върху предизвикателствата, които сектора среща, опитвайки се да балансира между икономически растеж, опазване на околната среда и социално благополучие. Разглеждат се практическите аспекти на опазването на околната среда в туризма, заедно със стратегии за интегриране на устойчивостта в туристическите операции. Обучаемите ще получат по-добро разбиране относно това как туристическите бизнеси могат да смекчат своето въздействие върху околната среда, като същевременно насърчават дългосрочните положителни резултати за местните общности и екосистеми.

ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО

1. Да изгради разбирането на обучаемите относно екологичното въздействие на туризма, политиките за опазване на околната среда в туристическия сектор, както и за основните принципи на устойчивост и тяхното прилагане в туристическите практики, с акцент върху екологичните, икономическите и социалните измерения.
2. Да предостави на обучаемите знанията, необходими за разпознаване на значението на целите за устойчиво развитие (ЦУР) за насочване на усилията за опазване на околната среда в туристическата индустрия.
3. Да осигури на обучаемите способността да разработват стратегии за ефективно използване на природните ресурси и прилагане на принципите на кръговата икономика в туристическите дейности.
4. Да изгради у обучаемите умения да анализират предизвикателствата и възможностите за интегриране на устойчивостта в развитието на туризма, като балансират икономическите, екологичните и социалните фактори.
5. Да укрепи капацитета на учащите да идентифицират и прилагат практически стратегии за опазване на околната среда в туризма, като осигуряват устойчиви бизнес практики, които са от полза за околната среда и местните общности.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Знания

- ✓ За разбиране за екологичното въздействие на туризма и политиките на туристическия сектор за опазване на околната среда;
- ✓ За разбиране за основни принципи за устойчивост и как те биват прилагани в туристическия сектор, включително в екологичен, икономически и социален аспект;
- ✓ За разпознаване на ролята на целите за устойчиво развитие (ЦУР) в ръководене на практиките за устойчивост и опазване на околната среда в туризма;
- ✓ За осъзнаване на концепцията за кръговата икономика и как тя допринася за ефективното използване на ресурсите и намаляването на отпадъците в туристическите дейности.

Умения

- ✓ За приспособяване към промяната в туристическия сектор и преминаване към зелена икономика;
- ✓ За изпълнение на екологични планове за действие и устойчиви туристически практики, вкл. етично осигуряване на суровини, опазване на биоразнообразието и минимизиране на екологичното въздействие в туристическите предприятия;
- ✓ За прилагане на ефективни технологии за осигуряване на ефективно използване на природните ресурси в туристическите бизнеси с фокус върху устойчивостта;
- ✓ За разработване на стратегии за интегриране на устойчивостта в туристическите операции като се балансира между икономически растеж и екологични и социални съображения.

Компетенции

- ✓ Да демонстрират компетентност в изпълнението на устойчиви туристически операции, които намаляват екологичното въздействие, но допринасят за развитието на местните общности;
- ✓ Да водят и вдъхновяват устойчиви инициативи в туристически организации, насърчавайки въвеждането на екологични практики от колеги и заинтересовани лица;
- ✓ Да оценяват екологичното въздействие на туристическите дейности и разработват стратегии за намаляването му за осигуряване на дългосрочна устойчивост.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО

ТЕМА

Въведение в устойчивостта. Принципи на устойчивостта

Цели на устойчивото развитие, икономически растеж и стратегии за опазване на околната среда.

Ефективно използване на ресурсите на околната среда в икономиката. Кръгова икономика.

Роля и предизвикателства на опазването на околната среда в туристическия сектор.

ЧАСОВЕ

Теория

45 мин

Практическо обучение

60 мин

Оценка

30 мин

Индивидуално обучение

90 мин

Препоръчителен хорариум: 3 академични часа (135 минути), разпределени между дейности, водени от инструктор (теория и практика) и оценка. Индивидуалното обучение е извън хорариума и неговата продължителност, зависи от темпото на обучаемия.

**КОД НА
ТЕМАТА
Т 02**

**ЗАГЛАВИЕ
НА ТЕМАТА**

**НАСЪРЧАВАНЕ НА УСТОЙЧИВИ ПРАКТИКИ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
ЧРЕЗ ЕТИЧНО СНАБДЯВАНЕ, ОПАЗВАНЕ НА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И
ЕКОЛОГИЧНО ОТГОВОРНИ ДЕЙНОСТИ**

**ПРЕПРАТКА
КЪМ ESCO**

ВЪЗПРИЕМАНЕ НА СПОСОБИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА БИОЛОГИЧНОТО
РАЗНООБРАЗИЕ И ХУМАННОТО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ЖИВОТНИТЕ

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ТЕМАТА

Тази тема акцентира върху интегрирането на устойчиви практики в туристическите предприятия, като се фокусира върху етичното снабдяване, опазването на биоразнообразието и екологично отговорните дейности. Тя разглежда значимата роля, която природните ресурси играят в туристическата индустрия, и как тези ресурси могат да бъдат използвани по устойчив начин, за да се сведе до минимум отрицателното въздействие върху околната среда. Като дават приоритет на местното и етично снабдяване, туристическите предприятия могат да намалят въглеродния си отпечатък и да подкрепят биоразнообразието, допринасяйки към благополучието на биоразнообразието и следователно – към изцелението на местните екосистеми.

Темата разглежда и дейностите, които са благоприятни за биоразнообразието, при които се прилагат устойчиви практики в управлението на местата за настаняване, ресторантьорството и туристическите дейности, за да се защитят природните екосистеми и да се насърчи хуманното отношение към животните. Освен това тя подчертава важността на личните и професионалните избори при възприемането на устойчиви поведения в ежедневните дейности и процесите на вземане на решения, като например устойчиво планиране на менюто. Обхванати са практични аспекти, включително възприемането на устойчиви хранителни навици, за да се предоставят практически съвети както за физическите лица, така и за предприятията в туристическия сектор.

**ЦЕЛИ НА
ОБУЧЕНИЕТО**

1. Да осигури разбиране на връзката между туризма и природните ресурси и как устойчивото използване може да сведе до минимум въздействието върху околната среда;
2. Да предостави знанията и уменията за идентифициране на местни източници и прилагане на етични практики за снабдяване, които намаляват въздействието върху околната среда и подкрепят биоразнообразието в туристическите предприятия;
3. Да изгради у обучаемите уменията за разработване и прилагане на оперативни стратегии, благоприятни за биоразнообразието, в местата за настаняване, ресторантите и туристическите дейности, за да се защитят екосистемите и да се насърчи хуманното отношение към животните;
4. Да насърчи и популяризира устойчиви поведения в туристическите предприятия чрез вземане на информиран избор в личния и професионалния живот;
5. Да осигури на обучаемите компетенциите, необходими за интегриране на устойчиви хранителни навици в туристическите дейности, за повишаване на екологичната отговорност и намаляване на екологичния отпечатък на туристическите дейности.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Знания

- ✓ За разбиране на връзката между туризма и природните ресурси и как устойчивото им използване може да сведе до минимум въздействието върху околната среда;
- ✓ За идентифициране на местни източници и етични практики за снабдяване, които намаляват въздействието върху околната среда и подкрепят биоразнообразието в туристическите предприятия;
- ✓ За разбиране на стратегиите за работа, съобразени с биологичното разнообразие, в местата за настаняване, ресторантите и туристическите дейности, с цел защита на екосистемите и насърчаване на хуманното отношение към животните.

Умения

- ✓ За разработване и прилагане на практики за снабдяване на туристическите операции от местни и етични източници с цел намаляване на въздействието върху околната среда;
- ✓ За вземане на решения относно благосъстоянието на животните и прилагане на оперативни стратегии, щадящи биоразнообразието, в различни туристически услуги като се гарантира защитата на екосъстоянието и благосъстоянието на животните;
- ✓ За насърчаване на поведение насочено към устойчивост в туристическите предприятия чрез въздействие върху ежедневните оперативни процеси и тези на вземане на решения.

Компетенции

- ✓ Да демонстрират способност за устойчиво управление на туристическите предприятия, като интегрират практики, които намаляват въздействието върху околната среда и подкрепят биоразнообразието;
- ✓ Да водят усилията за въвеждане на етично снабдяване и устойчиви практики в туристическите операции, за да допринесе за екологичната отговорност;
- ✓ Да оценяват и подобряват устойчивите хранителни навици в туристическите предприятия, като намалява екологичния отпечатък и насърчават устойчивостта

МЕТОДОЛОГИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО

ТЕМА

Туризъм и околна среда – природни ресурси, използвани в туристическата индустрия

Етично снабдяване от местни източници – приоритизиране на продуктите с местен произход и етичните съставки в туристическите дейности за намаляване въздействието върху околната среда и подкрепа на биоразнообразието

Дейности, съобразени с биологичното разнообразие – прилагане на устойчиви практики в управлението на местата за настаняване, ресторантьорските и туристическите дейности, които защитават екосистемите и животните

Лични и професионални избори – насърчаване на другите и предприятията в туризма да възприемат устойчиво поведение в ежедневните си дейности и при вземането на решения (устойчиво меню, устойчиви хранителни навици)

ЧАСОВЕ

Теория

60 мин

Практическо обучение

45 мин

Оценка

30 мин

Индивидуално обучение

90 мин

Препоръчителен хорариум: 3 академични часа (135 минути), разпределени между дейности, водени от инструктор (теория и практика) и оценка. Индивидуалното обучение е извън хорариума и неговата продължителност, зависи от темпото на обучаемия.

**КОД НА
ТЕМАТА
Т 03**

**ЗАГЛАВИЕ
НА ТЕМАТА**

**ENCOURAGING SUSTAINABLE CONSUMPTION AND RESOURCE EFFICIENCY TO
MINIMIZE ENVIRONMENTAL IMPACT**

**ПРЕПРАТКА
КЪМ ESCO**

ADOPT WAYS TO REDUCE NEGATIVE IMPACT OF CONSUMPTION

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ТЕМАТА

Тази тема се фокусира върху насърчаването на устойчиви модели на потребление и подобряването на ефективността на ресурсите в туристическия сектор, за да се сведе до минимум въздействието върху околната среда. Чрез интегриране на принципите на устойчивост в ежедневните дейности, тя има за цел да насърчи етичното и съзнателно потребление сред физическите лица и организациите. Ключовите аспекти включват намаляване на отпадъците, оптимизиране използването на природни ресурси и насърчаване на екологосъобразни практики в личния и професионалния живот.

Темата също така подчертава важността на оценяването и разбирането на екологичните последствия от потребителските навици, като дава възможност на професионалистите в туризма и заинтересованите страни да вземат информирани решения, които подкрепят дългосрочните цели за устойчивост. Чрез практични инструменти и образование тази тема се стреми да стимулира положителни промени в поведението и да възпитава култура на отговорност в рамките на отрасъла, в съответствие с глобалните инициативи за опазване на околната среда и зелената програма.

ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО

1. Да подобри разбирането на обучаемите за устойчиво потребление и ефективно използване на ресурсите с цел намаляване въздействието върху околната среда;
2. Да разшири осведомеността на обучаемите за екологичния отпечатък и последствията от потреблението на ресурси и генерирането на отпадъци (храни и пластмаси);
3. Да осигури на обучаемите необходимите умения за идентифициране и прилагане на стратегии за ефективно използване на ресурсите в личен и професионален контекст, както и такива за поощряване на устойчиви практики;
4. Да изгради капацитета на обучаемите да се адаптират към промените и да изпълняват услугите по гъвкав начин, като се насърчават устойчиви алтернативи на традиционните практики;
5. Да укрепи компетенциите на обучаемите да разработват и изпълняват екологично устойчиви практики на работното място.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Знания

- ✓ За разбиране на екологичното отражение на туризма и необходимостта от прилагане на принципите на устойчивото потребление за намаляване на въздействието върху околната среда;
- ✓ За разясняване техниките за намаляване на отпадъците, включително алтернативи на пластмасите за еднократна употреба и управление на хранителните отпадъци;
- ✓ За идентифициране на ключови стратегии за ефективност в личен и професионален контекст, включително за пестене на енергия, вода и материали;
- ✓ За разпознаване на екологичните последици от свръхпотреблението и ползите от осъзнато пазаруване и споделено използване на ресурсите.

Умения

- ✓ За изпълнение на услугите по гъвкав начин/ разработване на решения за избягване на пластмасите за еднократна употреба и отпадъците от храни, както и за насърчаване на устойчиви алтернативи на традиционните практики;
- ✓ За разработване на стратегии за избягване на употребата на пластмаса за еднократна употреба и хранителни отпадъци;
- ✓ За прилагане на практики за устойчиво управление на ресурсите, включително енергийна ефективност и управление на хранителните остатъци;
- ✓ За минимизиране консумацията на вода и електричество.

Компетенции

- ✓ Да поемат отговорност за минимизиране на екологичното отражение на действията от действията в личен и професионален живот чрез устойчиво вземане на решения;
- ✓ Да правят информирани избори за устойчиво потребление и начин на живот;
- ✓ Да оценяват и подобряват практиките за ефективно използване на ресурсите и намаляване на отпадъците на работното място;
- ✓ Да се ангажират с разработването на решения за поведение, вредно за околната среда.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО

ТЕМА

Принципи на устойчиво потребление и ресурсна ефективност.

Управление на отпадъците и алтернативи на свръх-потреблението.

Промяна в поведението за дългосрочна устойчивост

ЧАСОВЕ

Теория

Практическо обучение

Оценка

Индивидуално обучение

60 мин

45 мин

30 мин

90 мин

Препоръчителен хорариум: 3 академични часа (135 минути), разпределени между дейности, водени от инструктор (теория и практика) и оценка. Индивидуалното обучение е извън хорариума и неговата продължителност, зависи от темпото на обучаемия.

**КОД НА
ТЕМАТА
Т 04**

**ЗАГЛАВИЕ
НА ТЕМАТА**

**РАЗВИТИЕ НА ПРАКТИКИ ЗА НУЛЕВИ ОТПАДЪЦИ И УСТОЙЧИВА МОБИЛНОСТ
ЗА ЗАЩИТА НА ОКОЛНАТА СРЕДА**

**ПРЕПРАТКА
КЪМ ESCO**

ВЪЗПРИЕМАНЕ НА СПОСОБИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ЗАМЪРСЯВАНЕТО

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ТЕМАТА

Тази тема разглежда екологичните предизвикателства чрез интегриране на принципите за нулеви отпадъци и практики за устойчива мобилност с цел намаляване на замърсяването и минимизиране на вредите върху екосистемите. Основен акцент се поставя върху въздействието на отпадъците, особено върху морската среда, където неправилното управление на отпадъците заплашва биоразнообразието.

Въвлечените обучаеми ще проучат стратегии за намаляване на отпадъците, включително разделно събиране, рециклиране и компостиране, за да внедрят ефективни практики за нулеви отпадъци в туризма и хотелиерството. Темата подчертава устойчивият транспорт като критичен компонент, насърчаващ екологични варианти за мобилност за туризъм и развлекателни дейности, за да се намали въглеродният отпечатък и да се насърчат по-зелени навици при пътуване.

ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО

1. Да изгради разбирането на обучаемите за отражението на отпадъците върху околната среда, по-специално върху морските екосистеми и за значението на практиките за нулеви отпадъци;
2. Да запознае обучаемите с ефективни стратегии за управление на отпадъците като рециклиране, компостиране и разделно събиране, подходящи за туристическите дейности;
3. Да обясни принципите на устойчивата мобилност и нейната връзка с намаляването на въглеродния отпечатък от дейности за отдых и туризъм;
4. Да изгради уменията на обучаемите да идентифицират и изхвърля неопасни отпадъци;
5. Да се укрепят уменията на обучаемите за оценка и подбор на подходящи методи за транспорт и придвижване при туристически дейности.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Знания

- ✓ За разбиране въздействието на отпадъците върху околната среда, по-специално върху морските екосистеми и значението на практиките за нулеви отпадъци;
- ✓ За разясняване на стратегии за управление на отпадъците като рециклиране, компостиране и разделно събиране в рамките на туристическите операции;
- ✓ За концепцията на принципите на устойчивата мобилност и нейната връзка с намаляването на въглеродния отпечатък от дейностите за туризъм и отдых.

Умения

- ✓ За изхвърляне на неопасни отпадъци;
- ✓ За ефективно идентифициране на практико-приложими методи за управление на отпадъците в условията на сектора на туризма и гостоприемството;
- ✓ За интегриране на практиките за нулеви отпадъци и устойчивост в ежедневните операции;
- ✓ За оценка и подбор на екологосъобразни възможности за придвижване за лични и служебни цели.

Компетенции

- ✓ Да изпълняват и насърчават стратегии за устойчиво управление на отпадъците, обвързани с конкретни туристически операции;
- ✓ Да води инициативи за насърчаване управлението на отпадъците и устойчивата мобилност;
- ✓ Да показва ангажираност към устойчивостта чрез непрекъснато оценяване и адаптиране на дейностите за намаляване вредите върху околната среда.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО

ТЕМА

Принципи и практики за нулев отпадък (сегрегация, рециклиране и компостиране на отпадъците) в туризма за минимизиране на вредата върху околната среда

Устойчива мобилност за отдых и туризъм – насърчаване на екологосъобразни опции за пътуване за лични и професионални цели, включително за дейности, свързани с отдых и туризъм

Интегриране на устойчиви практики в туристическите операции.

ЧАСОВЕ

Теория

60 мин

Практическо обучение

45 мин

Оценка

30 мин

Индивидуално обучение

90 мин

Препоръчителен хорариум: 3 академични часа (135 минути), разпределени между дейности, водени от инструктор (теория и практика) и оценка. Индивидуалното обучение е извън хорариума и неговата продължителност, зависи от темпото на обучаемия.

**КОД НА
ТЕМАТА
Т 05**

**ЗАГЛАВИЕ
НА ТЕМАТА**

**ОВЛАСТЯВАНЕ НА ОКОЛНИТЕ ЗА ВЪЗПРИЕМАНЕ НА УСТОЙЧИВИ ПРАКТИКИ
ЧРЕЗ ЕФЕКТИВНА КОМУНИКАЦИЯ И ЛИДЕРСТВО**

**ПРЕПРАТКА
КЪМ ESCO**

АНГАЖИРАНЕ НА ДРУГИТЕ В ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНИ НАЧИНИ НА ПОВЕДЕНИЕ

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ТЕМАТА

Тази тема помага на обучаемите да развият уменията, необходими за ангажиране на другите в приемането на екологично съобразно поведение, с особен акцент върху приложението му в спецификата на туристическия сектор.

Темата предоставя на обучаемите по-задълбочено разбиране за важността на личния пример и правилното използване на ефективна комуникация за вдъхновяване на устойчиво поведение у другите. Тя насърчава участниците да поемат проактивна роля както в личен, така и в професионален план, за да мотивират колеги, гости и общности да възприемат екологично осъзнати действия и навици, като по този начин укрепват лидерските си умения и влияние за положителна промяна в областта на устойчивостта. Накрая, темата дава на обучаемите умения да идентифицират, анализират и използват информация за застъпничество, повишаване на осведомеността и практически насоки в туризма, с цел да вдъхновят ентузиазъм към природата и да насърчат екологично поведение.

Темата допринася за укрепване на дигиталните, комуникационните и лидерските умения, като същевременно насърчава критичното и творческото мислене.

**ЦЕЛИ НА
ОБУЧЕНИЕТО**

1. Да запознае обучаемите с основните модели и подходи за повлияване на поведението, като обясни елементите на поведенческия модел и подчертае важността на личния пример, лидерството и ефективната комуникация за ангажиране на другите в екологосъобразно поведение;
2. Да запознае обучаемите с практически стратегии и инструменти, специфични за туристическия сектор, които могат да бъдат използвани за информиране и вдъхновяване на околните да станат по-екологични;
3. Да разширят уменията на обучаемите за комуникация и мотивация и техните способности да идентифицират, подбират и използват подходящи техники за комуникация и подходи за застъпничество на устойчивостта в различни ситуации;
4. Да укрепят презентационните и цифрови умения на обучаемите, и по-конкретно тези за създаване на артистични, визуални и информативни материали;
5. Да възпита положителна нагласа за активно ангажиране, комуникация и сътрудничество за ангажиране на околните в екологосъобразно поведение.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Знания

- ✓ Да описват елементите на поведенческия модел и да разберат ролята на личното поведение и комуникация за оказване на влияние върху околните;
- ✓ Да познават разнообразни техники за комуникация и дигитални инструменти и за разбиране на предимствата от тяхното използване в различни ситуации;
- ✓ Да разбират принципите на лидерството, личния пример и ефективната комуникация при мотивиране на устойчиво поведение, включително стратегии за повлияване и убеждаване на другите.

Умения

- ✓ За събиране, организиране и предоставяне на разнообразен тип информация в различни формати за насърчаване на екологосъобразно поведение;
- ✓ За подбор и приложение на подходящи комуникационни техники, съобразени със съответната аудитория и контекст в подкрепа на устойчивостта;
- ✓ За ефективно използване на дигитални инструменти (напр. презентационен софтуер, онлайн платформи) за създаване на артистични, визуални или обучителни материали.

Компетенции

- ✓ Да се застъпват ефективно за устойчиви практики в професионална и общностна среда;
- ✓ Да вдъхновяват нагласи и поведения за устойчивост, използвайки убедителна комуникация, личен пример и мотивационни техники;
- ✓ Да сътрудничат с околните за стимулиране на култура на екологична отговорност на работните им места и общността;
- ✓ Да убеждават и вдъхновяват действие чрез ясна, уверена и въздействаща комуникация.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО

ТЕМА

Влияние – нива, модели и подходи. Поведенческо въздействие. Личен пример и лидерство

Комуникация, повишаване на осведомеността и застъпничество за устойчивост – ефективни начини за вдъхновяване на околните да станат по-екологични

Прилагане на влияние в практиката – набор от дейности.

ЧАСОВЕ

Теория

60 мин

Практическо обучение

45 мин

Оценка

30 мин

Индивидуално обучение

90 мин

Препоръчителен хорариум: 3 академични часа (135 минути), разпределени между дейности, водени от инструктор (теория и практика) и оценка. Индивидуалното обучение е извън хорариума и неговата продължителност, зависи от темпото на обучаемия.

**КОД НА
ТЕМАТА
Т 06**

**ЗАГЛАВИЕ
НА ТЕМАТА**

**ФОРМИРАНЕ НА ЕТИЧНА ОСЪЗНАТОСТ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ И ОГРАНИЧАВАНЕ НА
ЕКОЛОГИЧНИЯ ОТПЕЧАТЪК ОТ ЛИЧНОТО И ПРОФЕСИОНАЛНОТО
ПОВЕДЕНИЕ**

**ПРЕПРАТКА
КЪМ ESCO**

**ОЦЕНЯВАНЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ЛИЧНОТО ПОВЕДЕНИЕ ВЪРХУ ОКОЛНАТА
СРЕДА**

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ТЕМАТА

Тази тема помага на обучаемите да развият уменията, необходими за оценяване на въздействието на личното поведение върху околната среда както в личния, така и в професионалния им живот.

Темата подчертава критичната роля на отделните лица в глобалните усилия за постигане на устойчивост. Чрез проучване на ключовите фактори, които влияят върху съвременния начин на живот и моделите на потребление, и чрез обсъждане на значението на индивидуалните избори и действия, темата има за цел да насърчи екологичното съзнание сред обучаемите. Тя насърчава към оценка на собственото въздействие върху околната среда (както положително, така и отрицателно), на чиято основа да бъдат идентифицирани възможности за промяна на личния начин на живот, както и да се премине към вземане на по-устойчиви решения, които намаляват въздействието на собственото поведение – в личния и професионалния живот - върху околната среда.

Тази тема подпомага укрепването на уменията за планиране, вземане на решения, аналитично мислене и самооценка

**ЦЕЛИ НА
ОБУЧЕНИЕТО**

1. Да повиши осведомеността на обучаемите относно ролята и значението на личните избори и индивидуалните действия за постигането на устойчиво развитие, като обясни връзката между групите и индивидите, както и общите групови процеси (като конфронтизъм, групово влияние и групова взаимозависимост) и бариерите пред независимо поведение;
2. Да запознае обучаемите с основните фактори, влияещи върху начина на живот и моделите на поведение и потребление на съвременните хора, като същевременно насърчи осъзнаването на (количественото и качественото) въздействие върху околната среда, произтичащи от поведението в личния и професионалния живот;
3. Да представи възможности за промяна в собствения начин на живот и да насърчи обучаемите да вземат устойчиви решения в личен и професионален план с цел минимизиране на екологичния отпечатък;
4. Да развие уменията на обучаемите за самооценка с фокус върху оценяване въздействието върху околната среда, произтичащо от собственото поведение – в личния живот и на работното място;
5. Да възпита етична осведоменост за оценка и намаляване на екологичното въздействие от поведението на личността в личен и професионален контекст.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Знания

- ✓ Да разбират ролята и важността на индивидуалните избори и действия за постигане на устойчиво развитие;
- ✓ Да разясняват връзката между групи и индивидуални лица и да разпознават общите групови процеси и бариери пред независимо поведение;
- ✓ Да разбират как начина на живот на хората и техните потребителски избори въздействат върху устойчивостта и опазването на околната среда;
- ✓ Да идентифицират действия, които могат да бъдат предприети за промяна на нечий личен живот и поведение на работното място с цел намаляване на негативното въздействие върху природата

Умения

- ✓ За преодоляване бариери към независимо поведение в условия на група и за вземане на обмислени решения и действия в полза на устойчивостта;
- ✓ За оценка въздействието на личното поведение върху околната среда и прилагане на рамка за промяна на избора за осигуряване на справедлив и устойчив преход;
- ✓ За разработване на решения към вредно поведение;
- ✓ За преценка и избор на устойчиви алтернативи на традиционните практики.

Компетенции

- ✓ За лично развитие чрез учене през целия живот и промени в начина на живот;
- ✓ За вземане на решения и стратегическо планиране на собствения начин на живот, потребителски избор и поведение в личен и професионален контекст с цел намаляване на въздействието върху околната среда;
- ✓ За защита на околната среда чрез предприемане на постоянни стъпки за промяна на личното и служебното поведение към устойчивост.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО

ТЕМА

Устойчивост и ролята на индивидуалните действия. Личностни и колективни (групови) ценности и поведения.

Фактори, определящи начина на живот и потребление. Измерване на въздействието от индивидуалните действия

Промяна в начина на живот: Вземане на устойчиви решения в личен и професионален контекст

ЧАСОВЕ

Теория

Практическо обучение

Оценка

Индивидуално обучение

60 мин

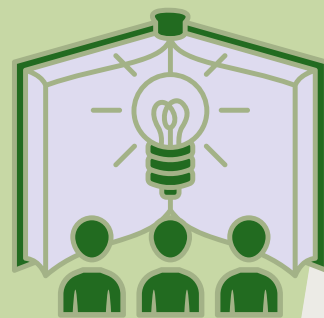
45 мин

30 мин

90 мин

Препоръчителен хорариум: 3 академични часа (135 минути), разпределени между дейности, водени от инструктор (теория и практика) и оценка. Индивидуалното обучение е извън хорариума и неговата продължителност, зависи от темпото на обучаемия.

ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПОДХОД

СТРАТЕГИЯ НА ПРЕПОДАВАНЕ

Обучителната програма TRANS4GREEN използва предимствата на тематично базираната стратегия за преподаване, която свързва различни учебни предмети под обща тема, насърчавайки цялостното разбиране и акцентирайки върху интердисциплинарното учене. От една страна, този подход улеснява безпроблемната интеграция на темите на TRANS4GREEN в основните предмети от избраните програми за професионално обучение и образование (ПОО) в сферата на туризма. От друга, чрез ангажиране на обучаемите с дадена тема чрез разнообразни дейности, се създава непрекъснато обучително преживяване. Избраният подход съответства на препоръките от доклада на ОИСП Skills Summit 2022: Strengthening Skills for Equity and Sustainability за подобряване качеството и достъпността на ПОО.

ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПОДХОД И ОБУЧИТЕЛНИ МАТЕРИАЛИ

Програмата за обучение TRANS4GREEN възприема **учебен подход, ориентиран към обучаемите и насочен към практиката**, който интегрира методи на активно учене с цел ефективно развитие на зелени преносими умения. Активното учене ангажира обучаемите, като ги насърчава да участват в процеса на обучение, вместо пасивно да възприемат информация. То включва **съвместно решаване на проблеми, дискусии, дебати, критичен анализ и практически дейности**. Преподавателите изпълняват ролята на фасилитатори, а не на лектори, като насочват обучаемите към изследване и прилагане на концепции. Изследванията показват, че ефективните методи на активно учене съчетават подходи, които ангажират ума, ръцете и сърцето, стимулирайки не само познавателна ангажираност, но и емоционална социална подкрепа.

Въпреки че прилагането на активно учене изисква усилия и креативност, то може безпроблемно да бъде интегрирано в съществуващи курсове чрез структуриран поетапен подход за целящ повишаване на ангажираността и постиженията на обучаемите.

Различни контексти на обучение – като големина на групата, динамика между участниците, синхронно или асинхронно обучение, както и онлайн или присъствени формати – предлагат разнообразни възможности за прилагане на методологиите за активно учене. Програмата TRANS4GREEN признава, че успешното решаване на проблем, какъвто подход се насърчава от методите на активното учене, не винаги води до пълноценно учене. Истинското учене се случва, когато обучаемите осмислят и вътрешно възприемат основополагащата обединяваща теория.

Затова, за да се извлекат максимални ползи от активното учене, програмата TRANS4GREEN вгражда теоретични концепции в ангажиращи презентации с цел да изясни ключовите идеи и да демонстрира тяхната взаимосвързаност. Тези концепции след това се поставят в контекст чрез казуси и обучение, базирано на проблеми (PBL), които подчертават тяхното приложение в реални професионални ситуации. Предложените казуси - **базирани на сценарии** – осигуряват сигурна и потапяща среда, в която обучаемите прилагат знанията си за решаване на проблеми. Този подход признава, че грешките, трудностите и изследването на различни решения са съществени части от учебния процес. Използваните методи позволяват на обучаемите да прилагат зелени умения в реалистични условия – нещо жизненоважно за обучителния процес на TRANS4GREEN.

Програмата включва структурирано обучение (което обхваща преподаването на теоретичните концепции, то и част от PBL и обучението чрез сценарии), но също така препоръчва да се отделя време за самостоятелно обучение, при което участниците се насърчават самостоятелно да задълбочат знанията си по темата или да работят по задания и проекти.

Разработен е комплект от обучителни материали (TRANS4GREEN ToolBox), който подпомага провеждането на обучението. За всяка от предложените теми е създаден набор от материали, съдържащ:

:

- 1) Преглед на темата;
- 2) Теоретична/ Концептуална презентация;
- 3) Казуси, базирани на сценарии;
- 4) Задания и тестове за оценка.

Като допълнение на тези материали, в хода на обучението организаторите или учителите могат да създадат и/или използват:

1. Интерактивни презентации или листовки с факти;
2. Инфографики и визуални ръководства, предложени от надеждни източници (като Европейската агенция по околна среда, Научния център на ЕС, Световната туристическа организация към ООН, и др.);
3. Виеа или видео уроци – като тези, посочени в Приложение 1 на настоящия документ;
4. Доклади на правителствени и индустриални организации относно устойчивия туризъм, етичното снабдяване и опазването на околната среда;
5. Местни/ регионални примери за успешни инициативи за устойчивост (казуси).

Обширна библиография е предложена в Приложение 2 на настоящия документ като препоръчителна литература в подкрепа на индивидуалното обучение на участващите лица.

Всички теми са разработени така, че да бъдат подходящи за провеждане в различни обучителни формати, съобразени с учебната среда и нуждите на участниците. За да се използват пълноценно възможностите им, учителите/ организаторите се нуждаят от компютър, интернет и презентационно оборудване.

ОЦЕНКА И АНАЛИЗ

Тъй като обучителната програма TRANS4GREEN все още не е официално интегрирана в учебните програми за ПОО, то е от съществено значение усилията на обучаемите да се признават и насърчават чрез подходящ структуриран процес на оценяване. Препоръчително е това да се извърши чрез прилагане на тристепенна рамка за оценяване, базирана на Модела на Къркпатрик:

Ниво 1: Реакция

Тази първоначална оценка се фокусира върху ангажираността на обучаемите, техните възприятия и релевантността на обучението към тяхната професионална или научна област. Целта е да се определи дали участниците намират програмата за ангажираща, полезна и приложима. Това може да бъде установено чрез **анкети след обучението** (т.нар. „форми за удовлетвореност“), в които обучаемите предоставят мнението си относно своето преживяване, приложимостта на съдържанието, методите на преподаване и общата си удовлетвореност.

Ниво 2: Учене

На този етап акцентът на оценката е върху това дали обучаемите са придобили **търсените знания, умения, нагласи, увереност и ангажираност** към практиката за устойчив туризъм. Оценката на това ниво може да бъде под различни форми, включително::

- **Тестове и въпросници** за измерване на теоретичната подготовка;
- **Портфолиа, проекти и задания** за оценка на практическите умения;
- **Индивидуални или съвместни задачи**, които могат да варират от кратки упражнения до задълбочен анализ;
- **Устни или писмени разсъждения** за оценка на по-задълбоченото разбиране.

Оценките могат да бъдат **формативни** (предоставящи обратна връзка с цел подобрене) или **сумативни** (допринасящи за крайната оценка). Целта е да се насърчи позитивно отношение към ученето и устойчиви навици на учене, а не запомнянето в последния момент.

Ниво 3: Поведение

Последният етап оценява дали обучаемите прилагат придобитите умения в реални ситуации. Тази оценка се фокусира върху поведенческите промени и практическото прилагане на зелените умения на работното място или в образователната среда. Проследяването на измененията помага да се определи ефективността на обучението и подчертава потенциалните пречки за прилагане на наученото, като организационни ограничения или липса на институционална подкрепа. Липсата на промяна не означава непременно, че обучението е неефективно, но може да предполага, че са необходими структурни или културни промени, за да се създаде устойчива среда за учене.

В случай, че обучението се случва в условията на работното място, оценката може да покрие още едно – 4то ниво – *Резултати*, при което организациите трябва да измерят резултатите от обучението на база предварително определен комплекс от индикатори като намаляване на отпадъците от храна, консумация на храна и енергия, процент на рециклирани отпадъци и т.н..

КРАТКО РЪКОВОДСТВО ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ОЦЕНЯВАНЕТО

Чрез използването на тези стратегии за оценяване преподавателите могат да гарантират, че обучаемите не само придобиват знания, но и прилагат зелени умения в професионална среда, допринасяйки за по-устойчива туристическа индустрия.

1

РЕАКЦИЯ (АНГАЖИМЕНТ И ОБРАТНА ВРЪЗКА НА ОБУЧАЕМИТЕ)

- Въпросници или неформални дискусии могат да се използват за събиране на обратната връзка на обучаемите относно ефективността и релевантността на обучението.
- Въпросите, които следва да бъдат взети предвид:
 1. Намират ли обучаемите съдържанието за ангажиращо и полезно?
 2. Приложимо ли е обучението към тяхната научна или професионална област?

2

УЧЕНЕ (ПРИДОБИВАНЕ НА ЗНАНИЯ И УМЕНИЯ)

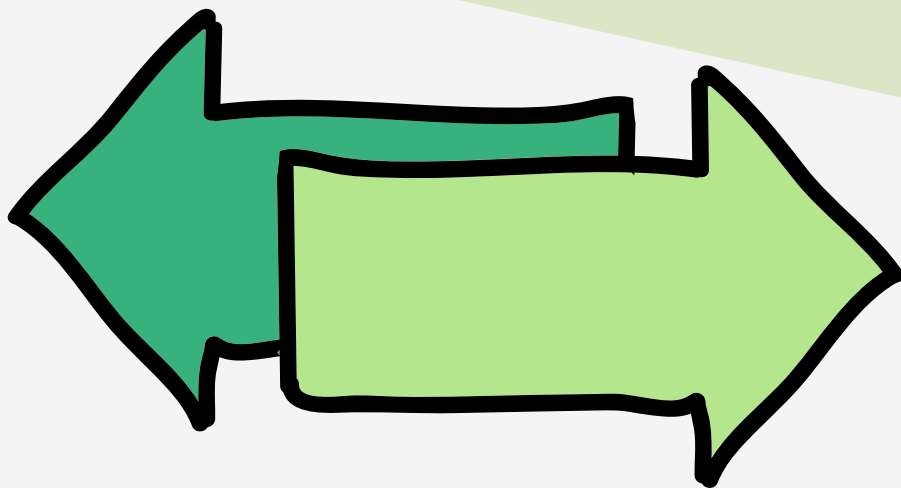
- Различни техники на оценка могат да бъдат приложени в зависимост от поставените цели на обучението:
 1. **Въпросници и тестове** - за измерване на теоретичното познание.
 2. **Казуси и задачи, базирани на сценарии** - за оценка на уменията, свързани с решаване на проблеми.
 3. **Проекти и презентации** - за оценка на практическото приложение на зелените умения.

3

ПОВЕДЕНИЕ (ПРИЛОЖЕНИЕ В РЕАЛНА СРЕДА)

- Поведенческите промени след участие в обучението могат да бъдат проследени чрез:
 1. **Упражнения за самоанализ**, при които обучаемите оценяват техните собствени поведения спрямо устойчивостта;
 2. **Наблюдения на работното място** – ако е приложимо, обучаемите следва да бъдат наблюдавани относно това как изпълняват устойчиви практики;
 3. **Обратна връзка от учителите**, чрез която се оценява способността на обучаемите да прилагат устойчиви практики в туризма.

ПРЕНОСИМОСТ НА
ОБУЧЕНИЕТО
TRANS4GREEN В РАЗЛИЧЕН
ОБРАЗОВАТЕЛЕН КОНТЕКСТ.
ОБУЧЕНИЯ, АДАПТИРАНИ
КЪМ НУЖДИТЕ НА
НЕОБЛАГОДЕТЕЛСТВАНИ
ГРУПИ.

Обучителната програма TRANS4GREEN е проектирана така, че да бъде високо адаптивна и преносима към различни образователни, професионални и географски контексти.

ПРЕНОСИМОСТ НА ПРОГРАМАТА TRANS4GREEN КЪМ ДРУГ КОНТЕКСТ

Тематично-обусловената структура, тематичният подход и фокусът върху преносимите зелени умения правят програмата за обучение TRANS4GREEN подходяща за интегриране в различни контексти на преподаване и учене.

Наред с приложението си в системите за начално и продължаващо ПОО, програмата има широк потенциал за приложение в неформалното учене през целия живот и в средата на обучението на работното място. Тя ще бъде особено ефективна за възрастни, тъй като те се учат най-добре, когато ученето е поставено в контекст, например в работната им среда, и когато е практично и ориентирано към решаване на проблеми (ОИСП, 2022 г.).

АДАПТИВНОСТ КЪМ РАЗЛИЧНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ СИСТЕМИ

Една от основните силни страни на TRANS4GREEN е съгласуваността му с европейската рамка за умения, компетенции, квалификации и професии (ESCO), което гарантира съвместимост между различните национални програми за професионално образование и обучение. Темите на програмата, които обхващат практики за устойчивост в туризма, могат да бъдат безпроблемно интегрирани в съществуващите модули за обучение в програми за първоначално професионално образование и обучение (ПОО), продължаващо професионално образование и обучение (ППОО) и учене през целия живот (УЦЖ). Освен това, гъвкавата методология за оценяване позволява на образователните институции да адаптират методите за оценяване към своите специфични регулаторни изисквания и резултати от обучението.

ПРИЛОЖИМОСТ В РАЗЛИЧНИ ИНДУСТРИИ

Обучителната програма е разработена първоначално за туристическия сектор и следователно е приложима за всички професии и професионални области в рамките на индустрията. Както беше обяснено по-горе в сценариите се поставя специален акцент върху професиите хотелски администратор, сервитьор/барман и организатор на туристическа агентска дейност. Тъй като обаче съпътстващите ресурси се предлагат с възможност за изтегляне и редактиране, то с леки промени могат да се превърнат в ефективни за много други професии в туризма.

Основният фокус на преносимите умения и принципите на устойчивостта превръщат програмата TRANS4GREEN в широко приложима към други индустрии, включително нетуристически сектори като **бизнес и администрация, ИКТ и други**.

ОБУЧЕНИЯ, АДАПТИРАНИ КЪМ НУЖДИТЕ НА ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА НЕОБЛАГОДЕТЕЛСТВАНИ ГРУПИ

Обучителната програма TRANS4GREEN признава, че обучаемите от необлагодетелствани групи, като тези от селски райони, лица с малки до средни увреждания или затруднено социо-икономическо положение, за които туризма остава основна възможност за заетост, могат да срещнат предизвикателства пред участието си в обучението. За да осигури тяхното цялостно и активно участие, програмата е проектирана така че да бъде максимално **достъпна и приобщаваща**. Ресурсите от съпътстващия инструментариум (TRANS4GREEN ToolBox) са достъпни в **адаптирани формати**, които отговарят на идентифицираните нужди. Освен това, тези ресурси са предоставени в **редактируеми версии**, което позволява на обучителите или организаторите да персонализират съдържанието така, че то да отговаря напълно на специфичните изисквания на отделните обучаеми или обучаваната група.

Освен това, специализираното ръководство (TRANS4GREEN Guidelines) предоставя детайлни инструкции за организиране на обучение за лица от необлагодетелствани групи, като предлага ценни ресурси за заинтересованите страни.

КЛЮЧОВИ СЪПКИ ЗА ПРЕНАСЯНЕ НА МЕТОДОЛОГИЯТА КЪМ РАЗЛИЧНИ УСЛОВИЯ НА УЧЕНЕ И ПРЕПОДАВАНЕ

Чрез стъпките по-долу, методологията може да бъде ефективно пренесена и адаптирана към различни индустрии и образователни контексти, като по този начин се постига по-широко въздействие върху образованието за устойчивост и развитието на работната сила.

1

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ПОДХОДЯЩИ МОДУЛИ И УСЛОВИЯ

- Установяване на ПОО/ УЦЖ курсовете или обучението на работното време, които могат да се възползват от Методологията;
- Оценяване на доколко компетенциите в областта на устойчивостта съответстват на специфичните за сектора умения и нужди на работната сила;
- Повторна проверка, че подобна интеграция е съвместима с приложимите регионални или национални стандарти.

2

АДАПТИРАНЕ КЪМ СЪОТВЕТНИТЕ НУЖДИ НА ОБУЧЕНИЕ

- Установяване на модулите, в които обучителната програма може да бъде интегрирана;
- Избор на подход за прилагане - като отделни модули или интегриране на цялостната програма;
- Адаптиране на обучителното съдържание спрямо специфичните предизвикателства или възможности на новия сектор или образователен контекст.

3

ПЕРСОНАЛИЗИРАНЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО СПРЯМО ЦЕЛЕВИТЕ ГРУПИ И ИЗПОЛЗВАНЕ НА СЪПЪТСТВАЩИТЕ ИНСТРУМЕНТИ

- Използване на помощните ресурси от TRANS4GREEN ToolBox и ръководството TRANS4GREEN за структуриране на обучителните сесии;
- Адаптиране на казуси, упражнения и приложения за осигуряване на релевантност към нуждите на различни групи обучаеми.

4

ПРОВЕЖДАНЕ И ОЦЕНКА НА ОБУЧЕНИЕТО

- Осигуряване на време и подкрепа на обучителите, за да се запознаят ефективно с концепциите в областта на устойчивостта и стратегиите за активно учене;
- Насърчаване на взаимното обучение и споделянето на знания между преподаватели за успешно въвеждане на методологията;
- Прилагане на рамки за оценяване, чрез които да се проследи напредъка на обучаемите и ефективността на методологията;
- Събиране на обратна връзка от преподавателите и участниците, с цел подобряване на материалите и методите на предоставяне на обучението.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ВИДЕО И ДРУГИ РЕСУРСИ

Видео и видео уроци

1. Истинската цена на туризма (The True Cost of Tourism)
2. Устойчиво пътуване: глобално движение (Sustainable Travel: A Global Movement)
3. Видеа относно концепциите за кръгова икономика или устойчиви практики в туристическия сектор (напр. TED Talks on sustainability in travel).
4. YouTube: [Inspiration towards sustainable water management](#)
5. Седем милиона мечти. Една планета. Отговорно потребление : <https://www.youtube.com/watch?v=JyL58vlbvgw>
6. How can we [#beatplasticpollution?](#): <https://www.youtube.com/watch?v=kET-l4DbohQ>
7. What really happens to the plastic you throw away - Emma Bryce (Ted-Ed): https://www.youtube.com/watch?v=_6xINyWPpB8
8. How microplastics affect your health: https://www.youtube.com/watch?v=aiEBEGKQp_I
9. YouTube video: [Communicating sustainability visually & effectively \(webinar Recording\)](#).
10. YouTube video: [Celebrate Environment Day: Promote sustainability and Inspire Environmental Impact](#)

Добри практики

1. Примери на успешни инициативи/ зелени проекти, които са насърчили околните да бъдат по-устойчиви като <https://exploreit.in/youth-empowerment-through-environmental-initiatives/>
2. Казуси за намаляване на отпадъците и ресурсна ефективност в сектора на туризма и гостоприемството, разглеждани в журнари като Sustainability or Journal of Sustainable Tourism.

Други обучителни материали

Други обучителни материали като ресурсите предоставени от [Sustainable Education Hub](#)

Полезни инструменти

1. Калкулатори за въглероден отпечатък като: <https://www.footprintcalculator.org/> or <https://lifestylecalculator.com/unfccc>
2. Приложението на Организацията на обединените нации – Aworld
3. Онлайн ръководства като това на WWF's [Measure your impact](#) или на ООН: [Actions for healthy planet](#)

ПРИЛОЖЕНИЕ 2: ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Публикации относно потребителското поведение и екологичното въздействие (National Geographic or The Guardian).
2. Книга: "Sustainable Tourism: Theory and Practice" от Дейвид Уийвър
3. Книга: "The Green Guide to Tourism" от Питър Джордан
4. Книга: "The Tourism System" от Робърт У. Макинтош и Чарлс Р. Гоелднър: Основополагащ текст за туристическите системи и как устойчивостта се вписва в развитието на туризма.
5. Книга: "Sustainable Tourism: Theory and Practice" от Дейвид Фенел: Цялостно проучване на практики за устойчив туризъм, включително етично снабдяване и опазване на околната среда.
6. Книга: "The Business of Sustainable Tourism" от Сара Дж. П. Б. Уаткис: Ръководство за интегриране на устойчиви практики в туристическите предприятия със специфични примери и казуси.
7. Книга: "Biodiversity Conservation and Sustainable Development" от W. D. S. L. Lüttge: Изчерпателна литература относно важността на биоразнообразието в устойчивото развитие, с фокус върху ролята на туризма.
8. Книга: "Zero Waste Home" от Бий Джансън – Ръководство за намаляване на отпадъците в ежедневието.
9. Книга: "The Responsible Tourist" от Харод Гуудуин – Преглед на етичните и устойчиви поведения при пътуване.
10. Книга: "Zero Waste: Home Production and Sustainability" от Шиа Шю
11. Книга: "Cradle to Cradle: Remaking the Way We Make Things" от Уилиам МагДоноу и Майкъл Браунгарт.
12. Книга: "Sustainable Tourism: Challenges and Solutions" от Дейвид Уийвър.
13. Книга: Everyday lifestyles and Sustainability: The environmental impact of doing the same things differently
14. Изследователски статии: "Tourism and the Sustainable Development Goals: From the Global to the Local"
15. Изследване: Changing behavior: Successful environmental programmes in the workplace
16. Доклад на Световната туристическа организация към ООН (UNWTO): Поредица от доклади за устойчивия туризъм
17. Доклад: Световен съвет по пътувания и туризъм (WTTC) Поредица от доклади за устойчивия туризъм
18. Доклад: UNWTO Доклад за устойчивия туризъм: Световна перспектива на устойчиви туристически практики и насоки за следването им от бизнеса.
19. Доклад: "Tourism for Development: Volume 1 - Key Concepts and Issues" (UNWTO Report): Изчерпателен доклад от СТО на ООН за основните аспекти на устойчивия туризъм и неговата роля в икономическото, екологичното и социалното развитие.
20. Доклад: "Tourism and Biodiversity" (International Union for Conservation of Nature - IUCN): Доклад за предизвикателствата и възможностите на туристическия сектор за защита на биоразнообразието.

21. Доклад „I will if you will: towards sustainable development“ от Комисията за устойчиво развитие (Sustainable Development Commission).
22. Политики и стратегически документи: "The Green Agenda for Tourism" на Европейския съюз
23. Политики и стратегически документи: "UN SDGs and Tourism: A Framework for Sustainable Tourism"
24. Световен икономически форум: [The 7 ways to successfully communicate sustainability](#)
25. Уебсайт и блог: Global Sustainable Tourism Council (GSTC) (<https://www.gstcouncil.org/>) за ресурси и добри практики в устойчивия туризъм
26. Уебсайт и блог: Sustainable Travel International (www.sustainabletravel.org)
27. Уебсайт: UNWTO Sustainable Tourism (<https://www.unwto.org/sustainable-development>)
28. Уебсайт: Green Key Global (<https://www.greenkey.global>)
29. Уебсайт: Biodiversity and Tourism: A Guide to Sustainable Practice (IUCN) (<https://www.iucn.org>)
30. Уебсайт: Sustainable Development Goals (SDGs) - интернет сайт за информация относно Цел 12: Отговорна консумация и производство (<https://sdgs.un.org/>)
31. Уебсайт: Международен алианс за нулев отпадък (Zero Waste International Alliance) за инструменти и стратегии за минимизиране на отпадъците (<http://zwia.org/>)
32. Уебсайт: Домът на нулевия отпадък - <https://www.zerowastehome.com/>
33. Уебсайт: Устойчив транспорт - <https://www.sustrans.org.uk/>
34. Уебсайт: Зелен хотелиер - <https://www.greenhotelier.org/>
35. Уебсайт: [Sustainable lifestyles](#)
36. Уебсайт: [12 начина за по-устойчив живот](#)
37. Уебсайт: [Потребление и устойчив начин на живот](#)
38. LinkedIn: [Ролята на комуникацията за насърчаване на устойчива бизнес култура \(The Role of Communication in Fostering a Sustainable Business Culture\)](#)
39. LinkedIn: [What are some effective ways to encourage sustainable practices in others?](#)
40. LinkedIn: [Green leadership: driving sustainable change and employee engagement](#)
41. LinkedIn: [From Talk to Action: Best Practices for Effective Communication on Sustainability](#)
42. LinkedIn: [Communicating for Sustainability: A personal journey](#)

OECD. (2022). Skills Summit 2022: Strengthening Skills for Equity and Sustainability – Providing Effective Up-and re-skilling Opportunities for All.

OECD. (updated 2024). Vocational Education and Training (VET) and Adult Learning. Retrieved from <https://web-archive.oecd.org/fr/temp/2024-02-19/61526-vet.htm>

Cedefop (European Centre for the Development of Vocational Training) (2005). Panorama: Trends and skills needs in tourism. Retrieved from https://www.cedefop.europa.eu/files/5161_en.pdf

UNESCO. (2024). Green and Digital skills for hospitality and tourism: from industry trends to competencies within TVET. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391115/PDF/391115eng.pdf.multi>

Vaugeois, N. (2009). "Made in BC" Innovation in Sustainable Tourism. doi:10.13140/RG.2.2.34237.36323

WTTC. (2024). A Net Zero Roadmap for Travel and Tourism. World Travel and Tourism Council, WTTC.

Декларация за авторско право:

Тази разработка е лицензирана под международния лизенз Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License. Вие сте свободни да:

- споделяте - копирате и разпространявате материала на всякакъв носител или формат;
- адаптирате - смесвате, трансформирате и надграждате материала;

при следните условия:

- Признание - трябва да дадете подходящо признание на приноса, да предоставите връзка към лиценза и да посочите дали са направени промени. Можете да направите това по всякакъв разумен начин, но не и по такъв, който да предполага, че лицензодателят одобрява вас или вашата употреба;
- Некомерсиалност - не можете да използвате материала с комерсиална цел;
- Сходно споделяне - ако добавяте, трансформирате или надграждате материала, трябва да го разпространявате при същите лицензи като оригинала.

Графичните ресурси са създадени и свалени: [Canva.com](https://www.canva.com)

Проект съ-финансиран от Европейския съюз.

Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз или на Националната агенция (Център за развитие на човешките ресурси). За тях не носи отговорност нито Европейският съюз, нито ЦРЧР.